

**“INTE ÄR JU SVENSKARNA DUMMA, SÅ DET BRUKAR NOG GÅ BRA” — EN
ENKÄTSTUDIE OM FINLANDSSVENSKARNAS ERFARENHETER AV ATT
ANVÄNDA SVENSKA I KOMMUNIKATION MED SVENSKAR**

Veera Partanen
Pro gradu-avhandling
Östra Finlands universitet
Filosofiska fakulteten
Humanistiska avdelningen
Svenska språket
12.11.2019

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO – UNIVERSITY OF EASTERN FINLAND

Tiedekunta – Faculty Filosofiska fakulteten	Osasto – School Humanistiska avdelningen			
Tekijät – Author Veera Partanen				
Työn nimi – Title ”Inte är ju svenskarna dumma, så det brukar nog gå bra” — En enkätstudie om finlandssvenskarnas erfarenheter av att använda svenska i kommunikation med svenskar				
Pääaine – Main subject	Työn laji – Level		Päivämäärä – Date	Sivumäärä – Number of pages
Svenska språket	Pro gradu -tutkielma	X	12.11.2019	70 sidor
	Sivuainetutkielma			
	Kandidaatin tutkielma			
	Aineopintojen tutkielma			
Tiivistelmä – Abstract	<p>Denna pro gradu-avhandling behandlar finlandssvenskarnas erfarenheter av att använda svenska i kommunikation med svenskar. Det övergripande syftet med studien är att ta reda på hurdana erfarenheter finlandssvenskar har av att använda svenska i Sverige eller med svenskar. Mina forskningsfrågor är följande: Använder finlandssvenskar svenska när de samtalar med svenskar? Möter finlandssvenskar några problem när de kommunicerar med svenskar? Ifall ja, vilka? Vällar några drag i finlandssvenskan problem i kommunikationen mellan finlandssvenskar och svenskar? Ifall ja, vilka drag? Vilka strategier använder finlandssvenskarna för att kunna lösa en problematisk kommunikativ situation? Jag förväntar att finlandssvenskar för det mesta använder svenska när de kommunicerar med svenskar, men att de ändå har mött problem i kommunikationen. Dessutom förväntar jag att ordval och finlandismer vällar problem i kommunikationen mellan finlandssvenskar och svenskar, och på grund av detta försöker finlandssvenskar undvika dem.</p> <p>Undersökningsmaterialet består av enkätsvar från 116 finlandssvenska informanter. Avhandlingen är både kvalitativ och kvantitativ. Som metod används enkätundersökning och enkätsvaren analyseras med hjälp av kvalitativ innehållsanalys.</p> <p>Resultaten visar att majoriteten av informanterna använder svenska när de kommunicerar med svenskar. De flesta informanter möter aldrig eller sällan kommunikativa problem när de samtalar med svenskar. De centralaste problem som förekommer i kommunikationen mellan finlandssvenskar och svenskar är användning av finlandismer och ordval, men även olika dialekter och det finlandssvenska uttalet förorsakar ibland problem. För att lösa en problematisk kommunikativ situation förklarar informanter ord, uttryck eller företeelse som inte blev förstådda, ändrar sitt uttal, talar om problemet som har uppstått eller löser situationen med hjälp av humor.</p>			
Avainsanat – Keywords	finlandssvenska, sverigesvenska, kommunikation, kommunikativa rutiner, finlandismer, enkätundersökning			

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO – UNIVERSITY OF EASTERN FINLAND

Tiedekunta – Faculty Filosofinen tiedekunta	Osasto – School Humanistinen osasto			
Tekijät – Author Veera Partanen				
Työn nimi – Title ”Inte är ju svenskarna dumma, så det brukar nog gå bra” — En enkätstudie om finlandssvenskarnas erfarenheter av att använda svenska i kommunikation med svenskar				
Pääaine – Main subject	Työn laji – Level		Päivämäärä – Date	Sivumäärä – Number of pages
Ruotsin kieli	Pro gradu -tutkielma	X	12.11.2019	70 sivua
	Sivuainetutkielma			
	Kandidaatin tutkielma			
	Aineopintojen tutkielma			
Tiivistelmä – Abstract	<p>Tämä pro gradu -tutkielma käsittelee suomenruotsalaisten kokemuksia ruotsin kielen käytöstä kommunikaatiossa ruotsalaisten kanssa. Tutkielman tavoitteena on tutkia suomenruotsalaisten kokemuksia suomenruotsin puhumisesta Ruotsissa tai ruotsalaisten kanssa. Tutkimuskysymykseni ovat: Käyttävätkö suomenruotsalaiset ruotsia, kun he kommunikoivat ruotsalaisten kanssa? Kohtaavatko suomenruotsalaiset ongelmia, kun he kommunikoivat ruotsalaisten kanssa? Jos kyllä, minkälaisia? Aiheuttavatko jotkut piirteet suomenruotsissa ongelmia kommunikaatiossa suomenruotsalaisten ja ruotsalaisten välillä? Jos kyllä, mitkä piirteet? Mitä strategioita suomenruotsalaiset käyttävät ratkaistakseen ongelmallisen kommunikatiivisen tilanteen? Ennakkoodotukseni on, että suomenruotsalaiset käyttävät enimmäkseen ruotsia, kun he kommunikoivat ruotsalaisten kanssa, mutta he ovat kuitenkin kohdanneet ongelmia kommunikoidessaan ruotsalaisten kanssa. Näiden lisäksi oletan, että sanavalinnat ja finlandismit aiheuttavat ongelmia kommunikaatiossa suomenruotsalaisten ja ruotsalaisten välillä, minkä takia suomenruotsalaiset pyrkivät välttämään niiden käyttöä.</p> <p>116 suomenruotsalaista vastasi kyselyyn, jota käytettiin tutkimusmateriaalin keräämiseen. Tutkimus on sekä kvalitatiivinen että kvantitatiivinen. Tutkimusmetodina on kyselytutkimus ja kyselytutkimuksen vastaukset analysoidaan kvalitatiivisen sisältöanalyysin avulla.</p> <p>Tutkimustulosten mukaan suurin osa kyselyyn vastanneista käyttää ruotsia kommunikoidessaan ruotsalaisten kanssa. Suurin osa kyselyyn vastanneista kohtaa harvoin tai ei koskaan ongelmia kommunikaatiossa ruotsalaisten kanssa. Keskeisimmät ongelmat, joita ilmenee suomenruotsalaisten ja ruotsalaisten välisessä kanssakäymisessä ovat finlandismit ja sanavalinnat, mutta myös eri murteet ja suomenruotsalainen ääntämistapa aiheuttavat joskus ongelmia. Kyselyyn vastanneet ratkaisevat kielellisesti ongelmallisen vuorovaikutustilanteen selittämällä sanoja, ilmaisuja tai ilmiöitä, joita ruotsalaiset eivät ymmärtäneet, muuttamalla ääntämistään, puhumalla ongelmasta, joka on ilmennyt tai huumorin avulla.</p>			
Avainsanat – Keywords	suomenruotsi, ruotsinruotsi, kommunikaatio, finlandismit, kyselytutkimus			

INNEHÅLL

ABSTRACT

1	INLEDNING	1
1.1	Disposition.....	1
2	BAKGRUND	3
2.1	Allmänt om finlandssvenska	3
2.2	Om några skillnader mellan finlandssvenska och sverigesvenska	4
3	SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	7
3.1	Hypoteser.....	7
4	MATERIAL OCH METOD.....	8
4.1	Enkät.....	8
4.2	Kvalitativ innehållsanalys	9
4.3	Forskningsetik	10
4.4	Enkäten i denna undersökning.....	10
4.5	Informanter	11
5	TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER.....	12
5.1	Pluricentriska språk	12
5.2	Finlandssvenska särdrag	14
5.2.1	Finlandssvenskt uttal	14
5.2.2	Finlandismer	16
5.2.3	Exempel på skillnader i ordbetydelser.....	17
5.3	Pragmatik.....	18
5.4	Språkattityder	18

5.5 Tidigare forskning	20
6 ANALYS OCH RESULTAT	23
6.1 Bakgrundsinformation om informanter	23
6.2 Användning av svenska i kommunikativa situationer	27
6.3 Reaktioner på upptäckande av finlandssvenskhet	40
6.4 Reaktioner på uttal.....	43
6.5 Reaktioner på finlandismer.....	45
6.6 Drag i informanternas tal som kan förorsaka problem	47
6.7 Problemlösning.....	49
6.8 Uttal	51
6.9 Andra strategier för problematiska kommunikativa situationer	53
6.10 Pragmatiska och kulturella skillnader	55
7 SAMMANFATTANDE DISKUSSION	56
LITTERATUR	62
BILAGOR	

1 INLEDNING

Finland är ett tvåspråkigt land vars officiella språk är finska och svenska (Grönqvist 1981: 5). Svenskan som talas som modersmål av finländare kallas för finlandssvenska (Norrby & Håkansson 2007: 19). Finlandssvenska är en variant av svenska (af Hällström-Reijonen & Reuter 2008: 5) som ändå har särdrag på alla språkliga nivåer, såsom uttal och syntax (Reuter 1987).

Jag är intresserad av vilka slags erfarenheter finlandssvenskar har om att använda finlandssvenska i Sverige. Enligt Tandefelt (2015) kan några finlandssvenska drag förorsaka problem i kommunikationen med sverigesvenskar. Sådana drag som finlandssvenskar försöker undvika är t. ex. några vardagliga finlandssvenska ord och uttryck (t.ex. *roskis*, *batteri*), finlandismer samt förkortade *int* och *sku* för *inte* och *skulle*. (Tandefelt 2015: 169–170)

Användningen av finlandssvenska med sverigesvenskar intresserar mig speciellt eftersom finlandssvenska och sverigesvenska anses vara två varianter av samma språk. Ändå kan personer som talar finlandssvenska ha svårigheter i interaktionen med sverigesvenskar. Mitt tema anknyts till språkattityder, vilket jag anser ha en stor roll i användningen av ett främmande språk. Därför vill jag, med hjälp av min undersökning, ta reda på hurdana erfarenheter finlandssvenskar har av att använda finlandssvenska i kommunikation med sverigesvenskar. Detta tema har tidigare undersökts av till exempel Tandefelt (2007, 2015), Hanell & Grünbaum (2011), Henricson & Nelson (2017) och Allardt Ljunggren (1994).

1.1 Disposition

Denna avhandling innehåller sju huvudavsnitt. Det första avsnittet består av inledningen. I det andra avsnittet kommer relevant bakgrundsinformation om finlandssvenska samt dess särdrag att presenteras. I avsnitt 3 redogörs för undersökningens syfte, frågeställningar och hypoteser.

Undersökningsmaterialet samt metod kommer att diskuteras i avsnitt 4. Teoretiska utgångspunkter för undersökningen presenteras i avsnitt 5, där även tidigare forskning om temat tas upp. I avsnitt 6 presenteras och analyseras undersökningens resultat. I avsnitt 7 finns det en sammanfattande diskussion om resultaten i förhållande till tidigare forskning och förslag på vidare forskning med mera.

2 BAKGRUND

I detta kapitel diskuteras finlandssvenska och dess särdrag kort, och några centrala skillnader mellan finlandssvenska och sverigesvenska tas upp.

2.1 Allmänt om finlandssvenska

Finland är ett tvåspråkigt land: republikens officiella språk är finska och svenska. I Finland har invånarna, enligt lagen, rättighet att använda antingen finska eller svenska hos till exempel förvaltande myndighet. (Grönqvist 1981: 5) Svenska talas i Finland både av förstaspråkstalare och andraspråkstalare. Svenskan som talas i Finland, finlandssvenska, är en viss variant av svenska och de finländare som har svenska som modersmål kallas för finlandssvenskar. (Norrby & Håkansson 2007: 19)

Finlandssvenska anses inte vara ett eget språk, utan en variant av svenskan. Den finlandssvenska språkvården har som målsättning att svenskan som talas i Finland skulle bevaras så att den ligger nära sverigesvenskan, så att det fortfarande är möjligt att tala om en enda svenska till trots nationella och regionala skillnader. (af Hällström-Reijonen & Reuter 2008: 5)

2017 utgjorde finlandssvenskar 5,2 % (dvs. 277 224 finländare med svenska som modersmål) av hela befolkningen i Finland (Statistikcentralen 2018: 6, 10). Andelen finlandssvenskar har minskat genom åren: till exempel på 1600-talet var andelen 17 % av befolkningen. Finlandssvenskarna utgör en relativt liten del av befolkningen i Finland, och den svenskspråkiga befolkningen är för det mesta bosatt i vissa regioner. På grund av detta finns det orter i Finland där svenska är det dominerande språket. Till exempel i Korsnäs är ungefär 95 % av befolkningen svenskspråkig. Kommunerna i Finland kan vara antingen enspråkiga (enspråkigt finska eller enspråkigt svenska) eller tvåspråkiga. Om kommunen är tvåspråkig, är

den ålagd att anordna utbildning i båda språken. Att Finland är ett tvåspråkigt land betyder att de som talar svenska som modersmål måste lära sig finska, och de som har finska som modersmål måste lära sig svenska. (Norrby & Håkansson 2007: 19–20)

2.2 Om några skillnader mellan finlandssvenska och sverigesvenska

Skillnaderna mellan finlandssvenska och sverigesvenska kan delvis förklaras med både historiska och geografiska faktorer. Finland, bortsett från landets nordligaste del, är skilt från Sverige av Bottniska viken och Kvarken. Förr i tiden var det svårare att överstiga sjön, vilket ledde till att inflytandet från Sverige och Finland förblev relativt litet även när Finland var en del av Sverige. Denna isolering spelade en viktig roll i finlandssvenskans utveckling. På grund av isoleringen utvecklades svenskan i Finland långsammare än svenskan i Sverige. Dessutom blev det finlandssvenska skriftspråket mer dialektalt, genom användningen av både dialektala former och uttryck. Ett annat distinkt drag i finlandssvenskan är finlandismer. Trots geografiska faktorer, hade Sverige ändå ett visst inflytande på svenskan i Finland, genom till exempel politik. I början av 1800-talet lösrycktes Finland från Sverige och blev en del av Ryssland. Som följd av detta blev skillnaderna mellan svenskan i Finland och svenskan i Sverige ännu mer tydliga. (Bergroth 1992: 7–9)

Trots isoleringen och avskedet från Sverige har finlandssvenskan förblivit nära högspråket när det gäller ordböjningen och ordbildningen (speciellt av substantiv och verb). De delområden där de största avvikelserna från standardsvenska förekommer är syntax, ordfogning och semantik. Sådana drag som avviker från sverigesvenskan och kan förorsaka problem i kommunikationen är talrika prepositionsuttryck, verbala och andra konstruktioner samt talesätt. Dessutom har finlandssvenskan en del ord som används i andra betydelser än sverigesvenskar är vana vid, vilket kan leda till missförstånd. (Bergroth 1992: 10)

Ett annat drag som finlandssvenskan karakteriseras av är dess konservatism. Finlandssvenskan har bibehållit somliga drag från äldre tiders högsvenska. Den bildade finlandssvenskan som

talades i Finland under 1600- och 1700-talet har bevarats ungefär oförändrat till nutid. Under samma tidsperiod har svenskan i Sverige genomgått relativt stora förändringar. Samtidigt har finlandssvenskan bevarat somliga drag från 1600-, 1700- och 1800-talets högsvenska som inte existerar i dagens sverigesvenska eller förekommer endast till exempel i några regioner eller dialekter. (Bergroth 1992: 11)

Flera drag som anses vara betecknande för dagens finlandssvenska har tidigare även funnits i sverigesvenska. På grund av detta kan finlandssvenskan verka ålderdomlig. Arkaismer, dvs. språkdrag som har tidigare funnits i sverigesvenskan och används inte längre, är typiska för finlandssvenskan. Några verb i finlandssvenskan är arkaismer, och har således en ålderdomlig böjning. Ett exempel på ett sådant verb är verbet *besluta*, vilket har en stark böjning i finlandssvenskan: *besluta, besluter, beslöt, beslutit*, medan det i modern svenska huvudsakligen böjs *besluta, beslutar, beslutade, beslutat*. (Hanell & Grünbaum 2011: 76)

Bergroth (1992: 11–12) delar skillnaderna mellan finlandssvenska och sverigesvenska i två olika kategorier: *en aktiv differentiering* och *en passiv differentiering*. Den aktiva differentieringen innebär att när svenskan som talas i Finland har förändrats medan sverigesvenskan har förblivit oföränderlig. I den passiva differentieringen har finlandssvenskan inte förändrat sig, samtidigt som sverigesvenskan har förändrats. Den aktiva differentieringen kan vara antingen positiv eller negativ. En aktiv positiv differentiering sker när nya ord, former, uttryck och betydelser uppstår. Ett exempel på detta är finlandssvenskans uttryck *på sätt eller annat*, vilket har påverkats starkt av finskans uttryck “*tavalla tai toisella*”. Det motsvarande uttrycket i sverigesvenskan är *på ett eller annat sätt*. En aktiv negativ differentiering sker när till exempel ord eller uttryck försvinner ur bruk eller dör ut helt. Till exempel uttrycket *ligga på åga* (‘*ligga sömlös på grund av oro*’) är en aktiv negativ differentiering på grund av att det har dött ut i sverigesvenskan. Uttrycket *lägga sig till något* har däremot blivit ett dialektalt uttryck, med ett inskjutit *med* (lägga sig till *med* något), vilket gör att det är fråga om en positiv differentiering. Uttrycket har ändå sedermera dött ut, och då handlar det om en negativ differentiering. (Bergroth 1992: 11–12)

En annan skillnad mellan finlandssvenska och sverigesvenska är tonfall. Finlandssvenskans uttal skiljer sig i någon mån från det sverigesvenska uttalet nästan i varje ord. Det finns skillnader mellan uttalet av bokstäverna *dj* (t.ex. i ordet *djur*) och *tj* (t.ex. i ordet *tjugo*) med mera, samt långa och korta vokaler och tonvikt. (Bergroth 1992: 14)

3 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

I detta kapitel kommer presenteras syftet med denna avhandling, samt forskningsfrågorna och hypoteserna.

Det övergripande syftet med denna avhandling är att ta reda på hurdana erfarenheter finlandssvenskar har av att använda svenska i Sverige eller med svenskar.

Mina forskningsfrågor är följande:

1. Använder finlandssvenskar svenska när de samtalar med svenskar?
2. Möter finlandssvenskar några problem när de kommunicerar med svenskar? Ifall ja, vilka?
3. Vållar några drag i finlandssvenskan problem i kommunikationen mellan finlandssvenskar och svenskar? Ifall ja, vilka drag?
4. Vilka strategier använder finlandssvenskarna för att kunna lösa en problematisk kommunikativ situation?

3.1 Hypoteser

Jag har följande hypoteser gällande mina forskningsfrågor med utgångspunkt i tidigare forskning och mina egna erfarenheter.

1. Finlandssvenskar använder för det mesta svenska när de kommunicerar med svenskar.
2. Finlandssvenskar har mött problem när de har använt finlandssvenska i samtal med svenskar.
3. Ordval och finlandismer vållar mest problem i kommunikationen mellan finlandssvenskar och svenskar.
4. Finlandssvenskar försöker undvika vissa finlandssvenska drag, t.ex. finlandismer, när de samtalar med svenskar.

4 MATERIAL OCH METOD

I det här kapitlet redogörs för undersökningsmaterialet och metoderna som används i undersökningen.

Denna undersökning är för det mesta kvalitativ, på grund av att den fokuserar på skillnader mellan sverigesvenska och finlandssvenska, samt på de konsekvenser som dessa skillnader kan ha i kommunikationen. En del av undersökningen är även kvantitativ, eftersom några enkätsvar analyseras kvantitativt.

I min undersökning använder jag enkätundersökning som insamlingsmetod. Jag valde att använda denna metod eftersom jag vill ha information om språket och språkbruket. Materialet samlas in med hjälp av en elektronisk enkät, som formulerades i eLomake, vilket är Östra Finlands universitets dataprogram där elektroniska enkäter kan skapas. Som informanter har jag finlandssvenskar i alla åldrar. Mitt undersökningsmaterial består således av enkätsvar. I analysen av enkätsvaren använder jag kvalitativ innehållsanalys, där jag letar efter likheter och skillnader i svaren samt vissa mönster och kategorier som utgår från svaren i de öppna frågorna i enkäten.

4.1 Enkät

Principen med enkäten är att den är utformad så att den kan ge svar på undersökningens forskningsfrågor som har som mål att besvara undersökningens syfte (Lagerholm 2013: 40). Enkäter innehåller ofta givna frågor, vilka är lätta att bearbeta statistiskt, men de kan även innehålla öppna frågor. Ja/nej-frågorna kan kompletteras med öppna frågor där informanten bes motivera sina svar. Enkät kan användas som metod i till exempel sociolingvistik, dialektforskning och grammatik. Enkäterna i sociolingvistiska studier kan handla om olika former i språkbruk eller hur olika svårigheter, till exempel i kommunikation, upplevs. Efter att materialet har samlats in, bearbetas det statistiskt och sedan möjligen jämförs med olika informantgrupper. Eftersom enkätsvaren är ett statistiskt material, behöver man en viss mängd

svar för att undersökningen ska vara statistiskt hållbar. Enkäterna är alltid anonyma, eftersom forskaren inte har några skäl att veta vad informanterna heter. (Lagerholm 2013: 38–39, 41)

Valet av enkätens frågor styr valet av informanter, men även frågorna i enkäten bör anpassas till informanter som kommer att besvara enkäten. Alla frågorna i enkäten borde vara relevanta för undersökningen, eftersom enkäten borde vara lätt och snabb att fylla i. (Lagerholm 2013: 39, 41) Enkäten inleds typiskt med de enklaste frågorna. Om det finns svåra eller på något sätt känsliga eller kontroversiella frågor i enkäten, måste de komma sist, för att de inte får informanterna att avbryta besvarandet. Ledande frågor och frågor med presuppositioner bör undvikas, så att forskarens egna hypoteser och attityder inte kan påverka svararen. (Lagerholm 2013: 40) Ett exempel på en ledande fråga som bör undvikas är “Tror du att ålänningarna använder mer svenska i samtal med sverigesvenskar än andra finlandssvenskar?” En fråga med presupposition kunde vara till exempel “När använder du finlandismer?” Presuppositionen i denna fråga påstår att informanten använder finlandismer, även om det är möjligt att hen inte gör det.

4.2 Kvalitativ innehållsanalys

I denna undersökning använder jag kvalitativ innehållsanalys som metod. Enligt *Nationalencyklopedin* betyder innehållsanalys att “[g]enom att skapa ett system av kategorier och klassificera och ange frekvensen av vissa ord och uttryck i de undersökta texterna försöker forskaren ta fram och analysera information om texterna och avsändaren”. Enligt Krippendorff (2004: 18) är innehållsanalys en undersökningsmetod som möjliggör en valid analys genom att dra slutsatser ur materialet. Innehållsanalys används för att hitta vissa förändringar, mönster eller kategorier i materialet som analyseras (Krippendorff 2004: 49–50).

Materialet i denna studie analyseras med hjälp av den kvalitativa innehållsanalysen. Jag söker likheter och skillnader i informanternas svar samt formar kategorier som utgår från svaren i de öppna enkätfrågorna. För att beskriva dessa kategorier kommer några representativa citat lyftas upp ur materialet.

4.3 Forskningsetik

I min undersökning har jag beaktat de forskningsetiska principer som Forskningsetiska delegationen (2009) nämner. Innan informanterna svarade på enkäten, informerades de om forskningstemat, materialinsamlingen och att deltagandet är frivilligt och anonymt. Informanterna kunde avbryta enkäten när som helst om de ville. Informanterna hade även en möjlighet att fråga mer om undersökningen eller själva enkäten genom att kontakta mig per e-post. Personuppgifter, förutom åldern, frågades inte i enkäten. Informanternas svar är dataskyddade och svaren sparas på Östra Finlands universitets server för elektroniska enkäter. Efter att enkäten stängts, sparades svaren som Excel-fil och raderades från universitetets server. När denna undersökning är genomförd, kommer svaren att förstöras. (Forskningsetiska delegationen 2009: 6–7, 9–12)

4.4 Enkäten i denna undersökning

Enkäten i denna undersökning (se bilaga 1) består av både slutna och öppna frågor. Slutna frågor fokuserar på informanternas bakgrundsinformation samt språkbruk. Dessa frågor analyseras statistiskt. För att få mer omfattande information om informanternas språkbruk och erfarenheter av att använda svenska i kommunikation med svenska, innehåller enkäten flera öppna frågor. I öppna frågor har informanterna en möjlighet att fritt beskriva sina erfarenheter och få fram sina åsikter om företeelsen i fråga. Öppna frågor analyseras både kvalitativt och kvantitativt om möjligt.

Enkätfrågorna är formulerade så att de är enkla och otvetydiga. Informanterna var tvungna att svara på varje fråga i enkäten för att fullföra den. Ifall det förekommer några problem i enkäten eller i skickandet av enkäten, har jag inkluderat mina kontaktuppgifter i informationsbrevet, samt gett informanterna en möjlighet att ställa frågor i kommentarfältet på Facebook, där enkäten delas ut.

4.5 Informanter

Materialet samlades mellan 7–26.3.2019. Antalet informanter som svarade på enkäten är 116. Länken till enkäten delades via en Facebook-grupp och per e-post. Informanterna kommer från olika delar av Svenskfinland: 71 kommer från Nyland, 21 från Österbotten, 14 från Egentliga Finland, 4 från Mellersta Österbotten, 2 från Åland och 1 från både Norra Österbotten, Satakunta, Södra Karelen och Södra Österbotten. Informanternas bakgrund diskuteras vidare i avsnitt 6.1 Bakgrundsinformation om informanter.

5 TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER

I detta kapitel presenteras de teoretiska utgångspunkter och begrepp som är centrala med tanke på denna avhandling.

5.1 Pluricentriska språk

Språk som har officiell status i två eller flera länder kallas för *pluricentriska språk*. Exempel på sådana här språk är till exempel tyska, vilket är ett officiellt språk i Tyskland, Österrike och Schweiz. Även svenska är ett pluricentriskt språk eftersom den har en officiell status både i Sverige och Finland. (Reuter 2006) För att kunna klassificera ett språk som ett pluricentriskt språk, finns det följande kriterier: (1) *occurence*, (2) *linguistic distance*, (3) *status*, (4) *acceptance of pluricentricity* och (5) *relevance for identity*. Svenska uppfyller de flesta av dessa kriterier och kan därför klassificeras som ett pluricentriskt språk. (Tandefelt 2018: 80–82)

För att kunna vara ett pluricentriskt språk, måste språket förekomma som modersmål i fler än bara ett land ((1) *occurence*). Svenska talas som modersmål både i Sverige och Finland, vilket gör svenskan till ett pluricentriskt språk. Angående kriterium (2) (*linguistic distance*), bör språkvarieteterna sammanfogas med olika *talgemenskap* (*speech community*) som har ett symboliskt värde för talarna. *Talgemenskap* syftar på ett gemensamt språksamhälle som skiljer sig från ett annat samhälle, ofta inte bara för det språk som talas i samhällena, utan på grund av en varietet av språket. Denna varietet skiljer sig från den så kallade standardvarieteten både syn- och hörbart. En sådan här varietet förekommer inom ett visst geografiskt och politiskt område. På grund av att minoriteten ofta är den som märker till de skillnader som urskiljer minoritetsvarietet från standardspråket, blir varietet en identitetsfaktor. (Tandefelt 2018: 81)

Ett pluricentriskt språk har en officiell status (3) i flera länder än ett. Fast ett pluricentriskt språk har en fastställd position i de länder där språket talas, behöver positionen inte vara identisk. För

att kunna säkerställa vissa språkliga rättigheter, såsom utbildning och myndighetservice, måste språket ha en erkänd juridisk position i de länder där språket talas. I Sverige har det svenska språket status som ett så kallat huvudspråk, medan både de finska och svenska språken i Finland har en jämlik officiell status som nationalspråk. (Tandefelt 2018: 81–82)

Acceptance of pluricentricity (4) betyder att “[d]en språkliga variationen mellan olika länder är känd och accepterad samt har ett samband med talarnas sociala/nationella identitet” (Tandefelt 2018: 82). När det gäller finlandssvenskar, uppfylls detta kriterium genom att finlandssvenskar är medvetna om sin egen varietet och dess särdrag. Dessutom känner de till flera avvikelser från sverigesvenskan. Denna språkliga variation hänger även ihop både med talarnas sociala och nationella identitet. (Tandefelt 2018: 82)

Varieteten av ett pluricentriskt språk bör även vara betydelsefull för talarens sociala identitet ((2) *relevance for identity*). Språket behöver ändå inte stå i en central position i individens identitet, utan det är möjligt att individen betonar något annat aspekt i identiteten. Det är möjligt för en finlandssvensk person att hellre identifiera sig själv som tvåspråkig än svenskspråkig. Därtill måste varieteten ha åtminstone vissa språkliga normer. Både sverigesvenska och finlandssvenska har en egen språkvård som samarbetar med varandra. Ändå sätts svenskans normer huvudsakligen i Sverige. (Tandefelt 2018: 82–83) Språkvården sköts av *Språkrådet* (Institutet för språk och folkminnen) i Sverige och av *Institutet för de inhemska språken* i Finland (Institutet för de inhemska språken). Målet med språkvård är att förbättra språkets status hos dess brukare (Einarsson 2004: 75).

Pluricentriska språk karakteriseras ofta av ett osymmetriskt mönster: ”[d]et finns en i språksociologiskt avseende *dominant* varietet (D) och en eller flera perifera eller *dominerade* varieteter (d)” (Laureys 2014: 235). Förhållandet mellan varieteterna härstammar från makt- och prestigeförhållandena som råder, eller har rått i historien, inom ifrågavarande språkområden. Den dominanta varieteten (D) betraktas ofta som styrande och innovativ. Den perifera varieteten av ett pluricentriskt språk (d) uppfattas däremot som undfallande och konservativ. Det är typiskt för språkbrukarna i den perifera varieteten att ha en mer omfattande

medvetenhet om och intresse för språket. För språkbrukare i den dominerade varieteten fungerar språket ofta som en identitetsmarkör, speciellt i de länder som har två officiella språk. (Laureys 2014: 235–236)

5.2 Finlandssvenska särdrag

Finlandssvenska är en variant av svenskan (af Hällström-Reijonen & Reuter 2008: 5). På grund av Finlands avsked från Sverige på 1800-talet har finlandssvenskan utvecklats något annorlunda än sverigesvenskan. De största avvikelserna från standardsvenskan förekommer i syntax, ordfogning och semantik. Ordböjningen och ordbildningen har däremot förblivit nära standardsvenskan. Avvikande drag som kan förorsaka problem i kommunikationen är talrika prepositionsuttryck och talesätt med mera. (Bergroth 1992: 10)

I avsnitten 5.2.1 Finlandssvenskt uttal, 5.2.2 Finlandismer och 5.2.3 Exempel på skillnader i ordbetydelser kommer finlandssvenskans särdrag att betraktas närmare.

5.2.1 Finlandssvenskt uttal

Det uppenbara draget som gör finlandssvenskan lätt urskiljbar från sverigesvenskan är uttalet. Det finlandssvenska uttalet skiljer sig från det sverigesvenska t.ex. på grund av några ålderdomliga drag, vokalkvaliteter och kvantitetsförhållanden på ljud- och stavelsenivån. Det finlandssvenska uttalet varierar ändå i olika delar av landet, t.ex. de österbottniska och åländska uttalen närmar det sverigesvenska uttalet, medan de åboländska och nyländska uttalen är mer påverkade av finskan. Ett vårdat finlandssvenskt uttal, som ligger nära skriftspråket, anses ändå ofta vara lätt att förstå inom Sverige och det övriga Norden. (Reuter 2015: 19–20)

Finlandssvenskan har samma vokalfonem som sverigesvenskan, men det finns skillnader angående de enstaka vokalernas kvalitet, dvs. ljudvärde. Ett exempel på detta är

finlandssvenskans korta och långa /u/ vilket uttalas på samma sätt (t.ex. i orden *ful* och *full*). Sverigesvenskan har däremot en kvalitetsskillnad mellan det långa och korta u-ljudet: det långa u-ljudet är en främre, rundad vokal som ligger mellan /y/ och /ö/. Det sverigesvenska korta u-ljudet är en mellanvokal som ligger mellan finlandssvenskans /u/ och ett öppet ö-ljud. (Reuter 2015: 21)

När det gäller konsonanter, har de finlandssvenska konsonanternas uttal några drag som skiljer sig från sverigesvenskan. I finlandssvenskan är de tonlösa klusilerna *k*, *p* och *t* helt eller delvis oaspirerade, medan de i sverigesvenskan är aspirerade. Eftersom finlandssvenskan inte har tydligt aspiration i de tonlösa klusilerna, kan de ibland låta som tonande klusiler för sverigesvenskar. Finlandssvenskans *sje*-ljud [ʃ] skiljer sig från det sverigesvenska uttalet av *sje*-ljudet [h]. Detta gör att sverigesvenskar kan förblanda finlandssvenskans *sje*-ljud med sitt *tje*-ljud [tʃ], vilket motsvaras av finlandssvenskans [tʃ]. (Reuter 2015: 25)

Ett annat märkbart drag i det finlandssvenska uttalet är kortstavighet. Svenskan har en kvantitetsregel, enligt vilken varje betonad stavelse måste ha bara ett långt ljud, som kan vara antingen vokal eller konsonant. I vardagligt finlandssvenskt uttal förekommer kortstavighet, vilket gör att den betonade vokalen som följs antingen av ingen konsonant (såsom i ordet *nu*) eller kort konsonant i öppen stavelse (t.ex. i ordet *mina*) uttalas som kort. Språkvården har motarbetat kortstavigheten i finlandssvenskan utan märkbara resultat — total avsaknad av kortstavigheten i finlandssvenskan är sällsynt. (Reuter 2015: 26–27)

Den mest framträdande skillnaden mellan sverigesvenska och finlandssvenska är intonationen. Någon musikalisk ordaccent förekommer inte i finlandssvenskan (förutom i några västnyländska dialekter). Finlandssvenska har *akut accent*, medan det i sverigesvenskan förekommer två accenttyper, *akut* och *grav*. En monoton satsintonation är även typisk för finlandssvenskan. (Reuter 2015: 28–29)

Det är typiskt att preteritumändelsen *-de* (t.ex. i ordet *spelade*), supinumändelsen *-t* (t.ex. i *spelat*) samt den bestämda neutrumändelsen *-t* (t.ex. i *området*) inte uttalas i talspråklig

finlandssvenska. Detta drag har tidigare förekommit även i sverigesvenskan, men uttalet av ändelserna har med tiden kommit tillbaka. Bortlämnandet av ändelserna i finlandssvenskan gör att verbformerna i några fall uttalas på samma sätt oavsett tempus: alla tempusformer av verbet *kasta* kommer att uttalas /kasta/ vilket kan leda till missförstånd. I finlandssvenskan uttalas de fullständiga formerna av orden *inte*, *måste* och *skulle* inte alltid, utan de uttalas ofta *int*, *måst* och *sku*. Dessutom är det ovanligt att orden *är* och *och* uttalas med hörbara slutkonsonant i finlandssvenskan, i motsats till sverigesvenskan där ett skriftenligt uttal av dessa ord nuförtiden förekommer. (Reuter 2015: 31)

5.2.2 Finlandismer

af Hällström-Reijonen (2012a: 78) definierar termen *finlandism* som ”ett ord eller uttryck som bara eller huvudsakligen används i svenskan i Finland eller som i Finland används i en annan betydelse än i Sverige”. Finlandismer finns på alla språkliga nivåer, vilket gör att de kan gälla uttal, lexikon och pragmatik med flera (af Hällström-Reijonen 2012b). Enligt af Hällström-Reijonen (2012b) finns det ofta motsvarande ord för finlandismer i standardsvenskan, och båda kan användas parallellt i finlandssvenskan. Ändå är några finlandismer svåra att ersätta, och i några fall fattas en sverigesvensk motsvarighet (af Hällström-Reijonen 2012b). Tandefelt (1997) konstaterar, i likhet med af Hällström-Reijonen, att somliga finlandismer har synonyma ord i sverigesvenskan, och att det är viktigt att vara medveten om dem. Tandefelt (1997) fastslår även att det är nödvändigt att kunna både den finlandssvenska och sverigesvenska normen för att eventuellt kunna kommunicera med en sverigesvensk person flytande.

I min undersökning syftar termen *finlandism* alltså på ord och uttryck som används i finlandssvenskan men som inte har något motsvarande sverigesvenskt ord eller som har en annan betydelse i Finland än i Sverige.

5.2.3 Exempel på skillnader i ordbetydelser

Ett ord som kan förorsaka problem i kommunikationen mellan sverigesvenskar och finlandssvenskar är *nog*. Betydelsen av ordet *nog* är annorlunda i respektive länderna, vilket gör tolkandet av ordet problematiskt. I Sverige har ordet *nog* ofta betydelsen “troligen” och ordet innehåller alltså osäkerhet i någon grad. I finlandssvenskan innefattar ordet *nog* däremot en relativ visshet. Detta kan göra tolkandet av till exempel yttrandet “Jag kommer nog med” problematiskt. (Lindström & Norrby 2016)

I Sverige är diskursmarkörer eller diskurspartiklar, till exempel *ju*, *väl* och *nog*, mycket frekventa (Lindström & Norrby 2016). Diskurspartiklar som *nog* refereras till som *modala satsadverbial* i grammatiken. Modala satsadverbial är adverb som på något sätt modifierar yttrandet, till exempel när det gäller säkerhetsgrad (antagligen, faktiskt, m.m.). Ordet *nog* kan syfta på antingen mängd (“Jag vet nog om detta”) eller grad (“Jag vet nog om jag behöver hjälp”). När det är fråga om grad, är betydelsen tvetydig — det kan ange antingen visshet (i finlandssvenska) eller en mindre grad av säkerhet (i sverigesvenska). Enligt Lindström och Norrby (2016) är en sådan här betydelseskilnad ett klassiskt exempel i den språkliga variationen som kan leda till missförstånd mellan finlandssvenskar och sverigesvenskar. (Lindström & Norrby 2016)

Ord som tidigare haft flera betydelser kan med tiden förlora en av dem i sverigesvenskan. Samtidigt lever den gamla betydelsen kvar i finlandssvenskan. Ett exempel på detta är verbet *förtjäna*. I finlandssvenskan används verbet *förtjäna* ungefär som synonym för verbet *tjäna*, medan det i Sverige används i betydelsen ‘vara värd’. (Hanell & Grünbaum 2011: 38–39)

Ordet *ännu* används i finlandssvenskan i betydelsen ‘ytterligare’, ‘dessutom’, medan det i sverigesvenskan används i betydelsen ‘fortfarande’. *Ännu* kan användas i betydelsen ‘ytterligare’ även i sverigesvenskan med ett komparerat adjektiv (t.ex. Denna bok var ännu bättre än den förra) och med de obestämda artiklarna *en* och *ett* (t.ex. Kunde jag ha ännu en dag ledigt?). (Hanell & Grünbaum 2011: 39)

5.3 Pragmatik

Pragmatik studerar språkbrukens principer, dvs. hur språket används i kommunikation (Leech 2014: 1, 4). Pragmatik anknyts till semantik: semantik studerar språk, medan fokus i pragmatik ligger på språkbruk. En central fråga i semantik är *Vad betyder X?* I pragmatik är frågan däremot *Vad menar du med X?* Således är betydelsen av ett ord eller uttryck definierad ur språkbrukarens synvinkel. (Leech 2014: 5–6)

Som ett pluricentriskt språk har svenskan pragmatisk variation, vilket betyder att språket kan användas annorlunda ”i olika kommunikativa, geografiska och kulturella sammanhang” (Henricson & Nelson 2017). Variationen i språket kan förekomma i olika språknivåer, såsom uttal, prosodi och morfologi, men särskilt när det gäller språkets lexikon och pragmatik (Laureys 2014: 234–235).

5.4 Språkattityder

Attityd är ett slags beredskap eller en benägenhet att bete sig på ett visst sätt och att följdligt “reagera gillande eller ogillande mot en viss företeelse” (Einarsson 2004: 203). Företeelsen som individen reagerar mot på ett visst sätt kan till exempel vara en person, en grupp eller något språkligt drag. Attityder riktas inte bara på andra människor och externa faktorer, utan även på en själv. Till exempel individens eget språk eller egen dialekt kan vara ett föremål för en attityd. När det gäller attityder mot språk, kan det dock vara svårt att veta om attityderna inriktas på själva språket eller på människor som talar språket. (Einarsson 2004: 203–204)

Attityder hjälper människor att begripa existensen “genom att de organiserar och förenklar en komplicerad värld” (Einarsson 2004: 204). Å ena sidan skyddar attityder människor från oangenäma sanningar om dem själva, vilket gör det lättare att bevara självuppskattningen. Å andra sidan underlättar attityder anpassningen till världssystemet så att människor inte bestraffas utan belönas av omgivningen. Många av attityderna bildas redan i barndomen och somliga överförs från föräldrar. Detta kallas för *primär socialisation*. Senare påverkas barnets

attityder av den sekundära socialisationen, det vill säga vänner, lärare och medier med mera. De attityder som bildades tidigast är ofta de som är svårast att ändra eller lära bort. (Einarsson 2004: 204–205)

Attityder kan anses bestå av tre olika komponenter: *kognitiv*, *evaluativ* och *konativ* komponent. Den kognitiva komponenten är kunskapsinriktad, vilket betyder att attityder baserar sig på föreställningar, antingen sannfärdiga eller osannfärdiga. Attityder kan stöda sig på individens egna erfarenheter, exakt information eller vag information. Attityder som baserar sig på vag information kallas för *stereotyper*. Den evaluativa komponenten syftar på en känslomässig evaluering. Denna evaluering påverkar individens handlingsberedskap till föremål för attityden. Detta kallas för konativ komponent, vilket ger individen en möjlighet att handla enligt sina föreställningar. (Einarsson 2004: 204)

Många språkvarieteter anknyts till attityder. Ett språk får *sociala signifikans* när ett språkligt drag, till exempel en varietet, accent eller uttal, betraktas som typiskt för en viss grupp som kan igenkännas tillhöra en särskild social grupp av andra språkbrukare. Den sociala signifikansen syftar på den sociala innebörden och de sociala följderna av en persons sätt att tala eller skriva språket. Dessa sociala innebörder och följder förekommer genom andra människors attityder och uppförande mot talaren eller skribenten. Attityder, som kan vara antingen positiva eller negativa, kan inriktas mot riktiga eller sanningslösa egenskaper hos talaren. Språkdrag kan vara antingen prestigeladdade eller stigmatiserade på grund av talarens sociala status. (Nordberg 2013: 25)

Det är naturligt för människor att sortera andra människor in i olika fack baserat på förmodanden, såsom ålder, könstillhörighet, social status eller etnisk bakgrund med mera. Sådan här tillhörighet kopplas ofta ihop med olika slags stereotyper och associationer. Detta gör att människor ofta formar förhandsuppfattningar om andra personer när de till exempel hör dem tala. Dessa föreställningar kan påverka den möjliga kommunikationen med den ifrågavarande personen. Genom denna process påverkar ens sätt att tala hur hen behandlas av andra människor i olika situationer. (Bijvoet 2013: 122)

5.5 Tidigare forskning

Tandefelt (2007) har studerat språkbrukarnas syn på svenskan i Finland respektive i Sverige med hjälp av en enkätundersökning. Tandefelt konstaterar att även om undvikandet av finlandssvenska särdrag i vokabulären rekommenderas, är 61,1 % av respondenterna helt eller delvis oeniga om detta. Äldre personer och personer med lägre utbildningsnivå anser däremot att man ska undvika finlandssvenska särdrag. Ändå vill respondenterna inte ersätta finlandssvenska ord och uttryck när de kommunicerar med sverigesvenskar. Detta kan bero på att man ibland inte känner till den sverigesvenska motsvarigheten eller på att finlandssvenska särdrag kan fungera som identitetsmarkörer. (Tandefelt 2007: 2, 21)

De flesta respondenterna är helt (67,4 %) eller delvis (20,7 %) eniga om att man ska använda ett finlandssvenskt uttal när man talar svenska, medan 80,3 % är helt oeniga om att man ska efterlikna ett sverigesvenskt uttal. Tandefelt (2007) konstaterar även att de respondenter som bor på en enspråkig ort (antingen svensk- eller finskspråkig) har en mer positiv inställning till ett sverigesvenskt uttal än de som är bosatta på tvåspråkiga orter. Till sist hävdar Tandefelt att man nuförtiden inte vill kalla finlandssvenska ålderdomligt, utan snarare beskriva språket som finskpåverkat. (Tandefelt 2007: 22, 48–49)

Hanell och Grünbaum (2011) har studerat skrivet finlandssvenska ur ett sverigesvenskt perspektiv. De drag som kan förorsaka problem i förståelsen av skriven finlandssvenska för sverigesvenskar är obekanta ord och uttryck, ord som används på annorlunda sätt i finlandssvenskan än i sverigesvenskan, oegentliga (t.ex. *en marta*) och officiella (t.ex. *rörliga polisen*) finlandismer, direkta lån från finskan (t.ex. *kiva*) samt finlandismer som har en annan motsvarighet i sverigesvenskan (Hanell & Grünbaum 2011: 32–38).

Tandefelt (2015) har undersökt vad finlandssvenskan är i förhållande till svenskan i Sverige, samt finlandssvenskarnas berättelser om hur deras modersmål fungerar i Sverige. Finlandssvenska drag som kan förorsaka problem i kommunikationen, och som finlandssvenskarna i enkätundersökningen försöker undvika är finlandismer och några vardagliga finlandssvenska ord och uttryck, såsom *roskis*, *batteri*, *nog*, *int* i stället för *inte* samt *sku* i stället för *skulle*. (Tandefelt 2015: 169–170)

Några uttalsdrag som är avvikande och som några informanter har anpassat till sverigesvenska varianter är finlandssvenskans kortstavighet (t.ex. i orden *bara, fara*) samt *sje*-ljud, som kan förblandas med sverigesvenskans *tje*-ljud. Detta gör att t.ex. talen 7 och 20 misstolkas lätt. (Tandefelt 2015: 170) Några av Tandefelts informanter anpassar sitt språk när de talar med sverigesvenskar genom att t.ex. använda akut accent på samma sätt som i sverigesvenskan, genom att undvika kortstavighet och att uttala *sje*- och *tje*-ljuden på ett sverigesvenskt sätt. Några av Tandefelts informanter anpassar sitt språk så att det låter mer sverigesvenskt när de kommunicerar med svenskar. En del av informanterna i Tandefelts undersökning konstaterar dock att de inte vill ändra sitt sätt att tala eftersom finlandssvenskan är en del av deras identitet. (Tandefelt 2015: 170–174) Tandefelt konstaterar ändå att även om språklig anpassning är ett faktum till någon grad, upplevde hennes informanter inte några olösbara problem i kommunikationen med sverigesvenskar (Tandefelt 2015: 176).

Enligt Allardt Ljunggren (1994: 82) finns det fortfarande en okunskap om finlandssvenskar i Sverige, trots Finlands gemensamma historia med Sverige. För att göra skillnad mellan finsk- och svenskspråkiga finländare, förde Svenska Akademien in orden *finländare, finne* och *finlandssvensk*. Svenskar verkar dock inte ha tillägnat sig dessa termer, och på grund av detta syftar de på svenskspråkiga i Finland med termen *finsk*, medan termen *svensk* ofta syftar bara på sverigesvenska företeelser. Användning av dessa termer i Sverige har möjligtvis gjort det ännu svårare för finlandssvenskar att förklara vem man är. (Allardt Ljunggren 1994: 85)

Allardt Ljunggren (1994) har studerat finlandssvenskarnas språkliga anpassning efter att de har flyttat till Sverige. Enligt resultaten har alla 74 informanter anpassat sitt språk, eller någon variant av det, till det sverigesvenska språkbruket. Allardt Ljunggren har delat sina informanter i två grupper: de som har en finlandssvensk dialekt som modersmål och de som har finlandssvenskt standardspråk som modersmål. (Allardt Ljunggren: 1994: 89–90) Gruppen som har dialekt som första språk har som vana att ”medvetet anpassa standardspråket efter rikssvenskt bruk” (Allardt Ljunggren: 1994: 90). Anpassningen sker på olika språknivåer, såsom ord-, uttals- och språkmelodivån. Dessutom har gruppen som har finlandssvenskt standardspråk som modersmål anpassat sitt språkbruk. Nästan alla konstaterar att de medvetet undviker finlandismer och finska ord. Informanterna anpassar även sitt uttal genom att undvika

kortstavighet och genom att uttala ändelser som vanligen lämnas bort i ett finlandssvenskt uttalssätt. (Allardt Ljunggren 1994: 90)

Allardt Ljunggrens (1994) informanter har fått både positiva och negativa kommentarer om sitt språkbruk i Sverige. Negativa kommentarer innehåller förmodan om att informanten har finska som modersmål, medan positiva kommentarer utgår från att informanten kommer från t.ex. Norrland eller att deras svenska liknar "muminsvenska". (Allardt Ljunggren 1994: 92)

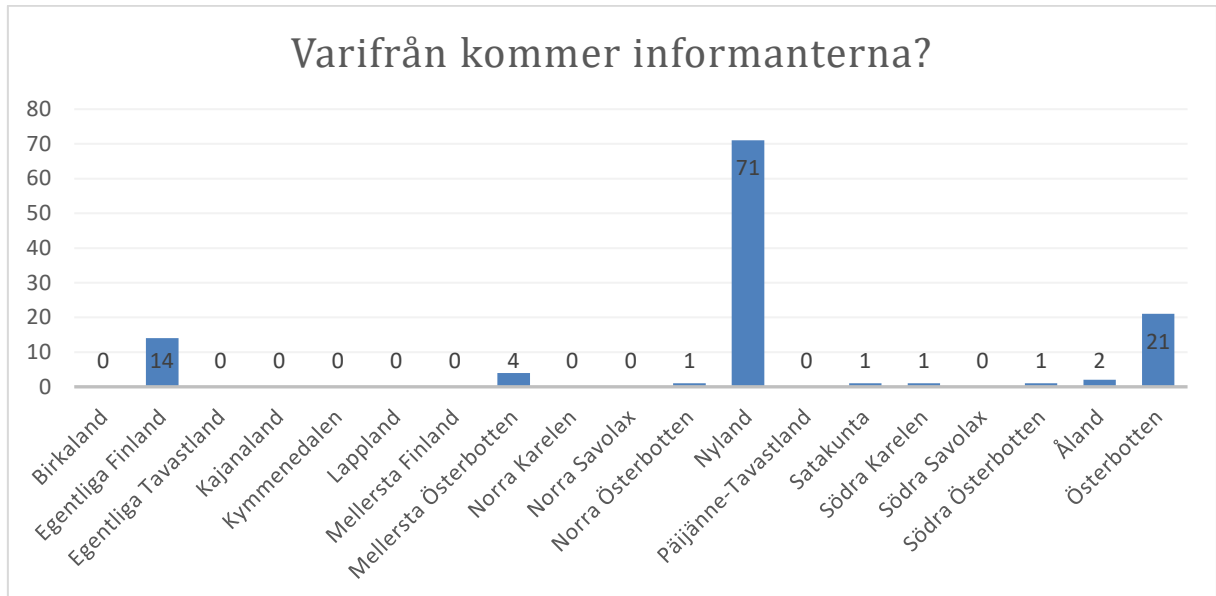
6 ANALYS OCH RESULTAT

I detta avsnitt presenteras undersökningens resultat. Representativa exempel tas upp ur undersökningsmaterialet. Jag letar även efter tendenser i resultaten och kategoriserar dem.

6.1 Bakgrundsinformation om informanter

I det här kapitlet presenteras bakgrundsinformation om informanterna, vilka baserar sig på frågorna 1–3 i enkäten.

I figur 1 presenteras varifrån informanterna kommer. Antalet informanter i denna studie är 116. Det största antalet informanter, 71, kommer från Nyland och de näst största antalen är från Österbotten (21) och Egentliga Finland (14). Fyra av informanterna kommer från Mellersta Österbotten och två från Åland. Både från Norra Österbotten, Satakunta, Södra Karelen och Södra Österbotten kommer en informant. 10 av de 19 områdena är orepresenterade i studien. Dessa områden är Birkaland, Egentliga Tavastland, Kajanaland, Kymmenedalen, Lappland, Mellersta Finland, Norra Karelen, Norra Savolax, Päijänne-Tavastland och Södra Savolax.

Figur 1. Varifrån kommer informanterna? n=116

Detta resultat är i enlighet med de områden där majoriteten av finlandssvenskarna är bosatta (se bild 1). Som kartan nedan visar, är majoriteten av finlandssvenskarna bosatta i Egentliga Finland, Kymmenedalen, Nyland, Åland och Österbotten. Av dessa områden var Kymmenedalen och Åland de enda områden som var underrepresenterade i denna undersökning, med bara noll (Kymmenedalen) och två informanter (Åland).

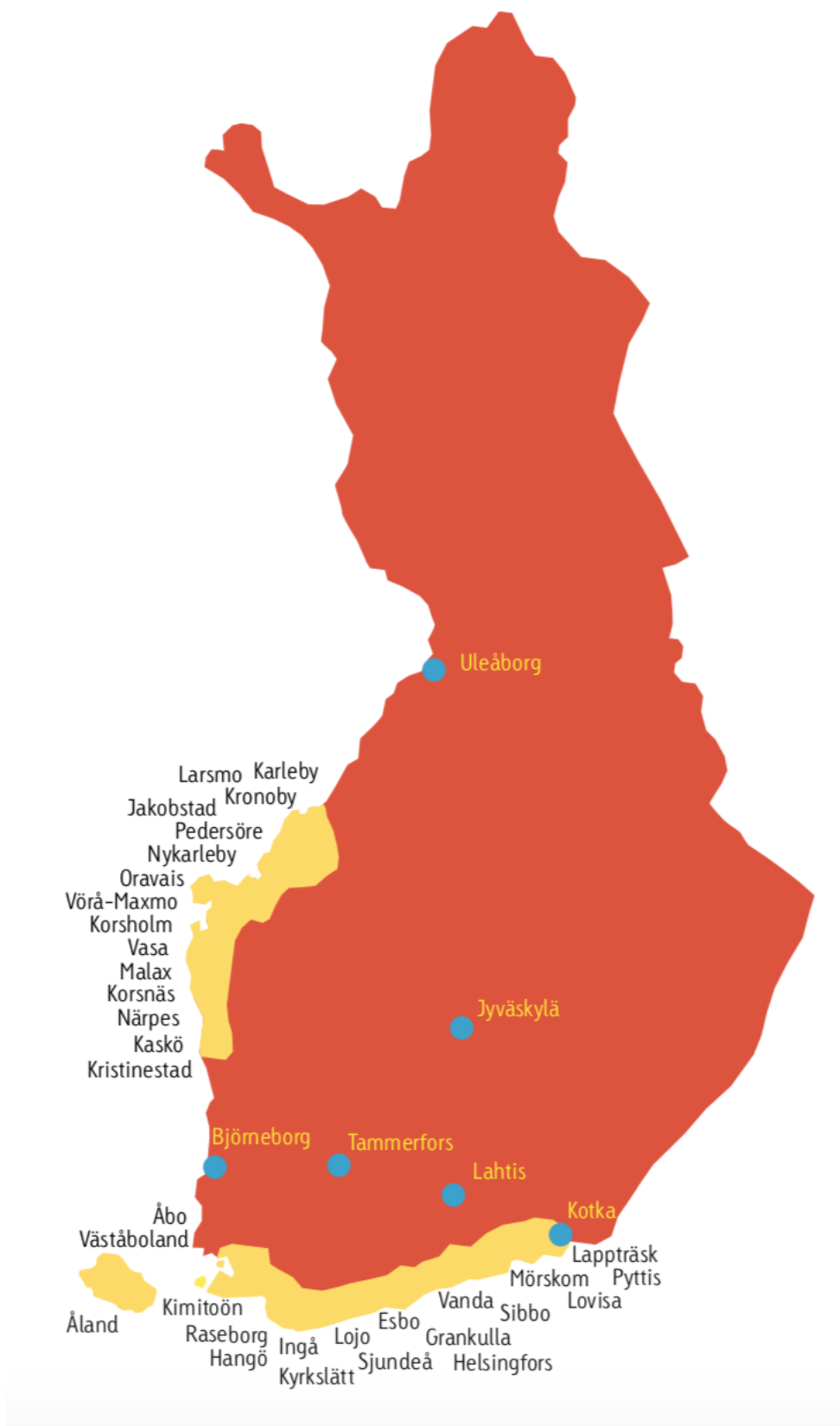
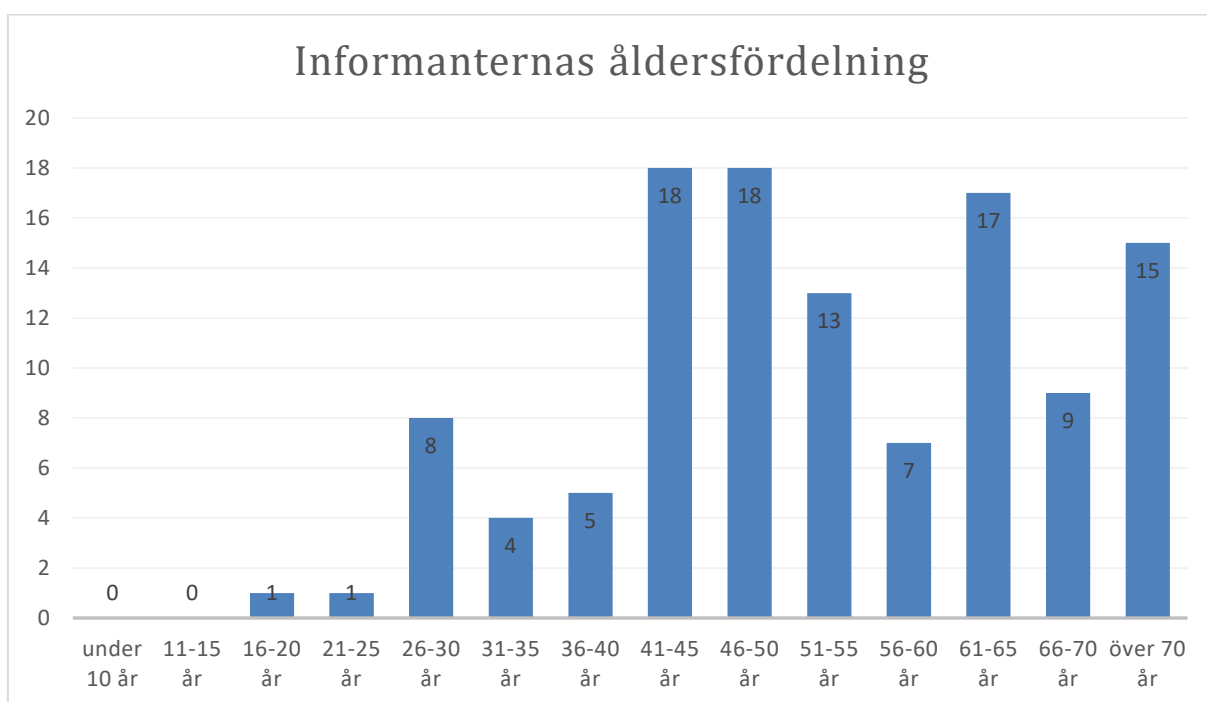

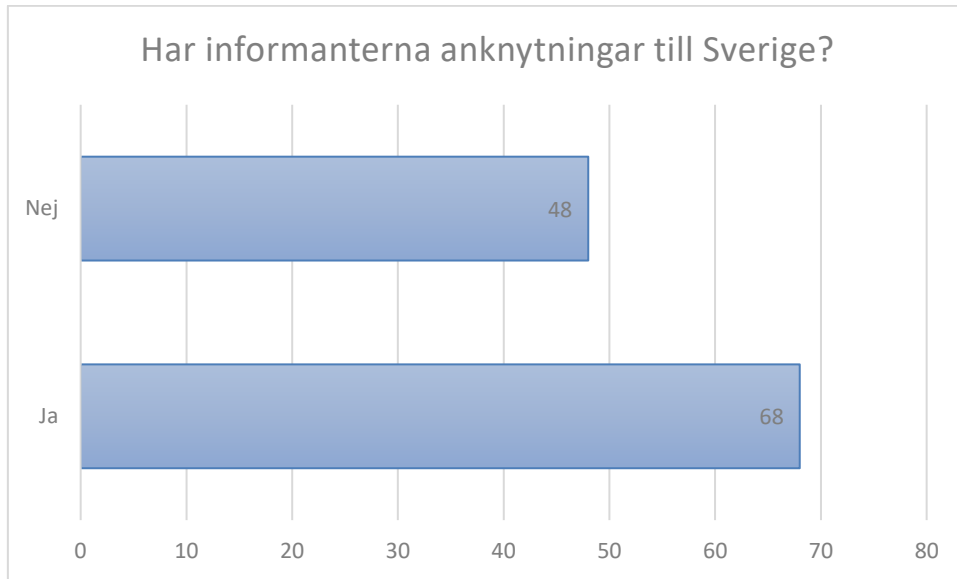
Bild 1. Områden där majoriteten av finlandssvenskarna är bosatta. (Folktinget 2010: 29)

Av figur 2 framgår informanternas åldersfördelning. Det största antalet informanter, 18, tillhör åldersgrupperna 41–45 år och 46–50 år. 17 av informanterna är 61–65 år, medan kategorin över 70 år har 15 informanter. De näst största kategorierna är 51–55 år (13 informanter), 66–70 år (9 informanter), 26–30 år (8 informanter) och 56–60 år (7 informanter). Fem informanter är mellan 36–40 år gamla och fyra informanter 31–35 år. Av både 16–20 och 21–25 åriga tog en informant del i undersökningen. Kategorierna under 10 år och 11–15 år är orepresenterade i denna undersökning.

Figur 2. Informanternas åldersfördelning. **n=116**

I figur 3 presenteras informanternas anknytningar till Sverige. 68 av de 116 informanterna har anknytningar, på grund av arbete eller dylikt, till Sverige, medan 48 av informanterna upplyser att de inte har några anknytningar till Sverige.

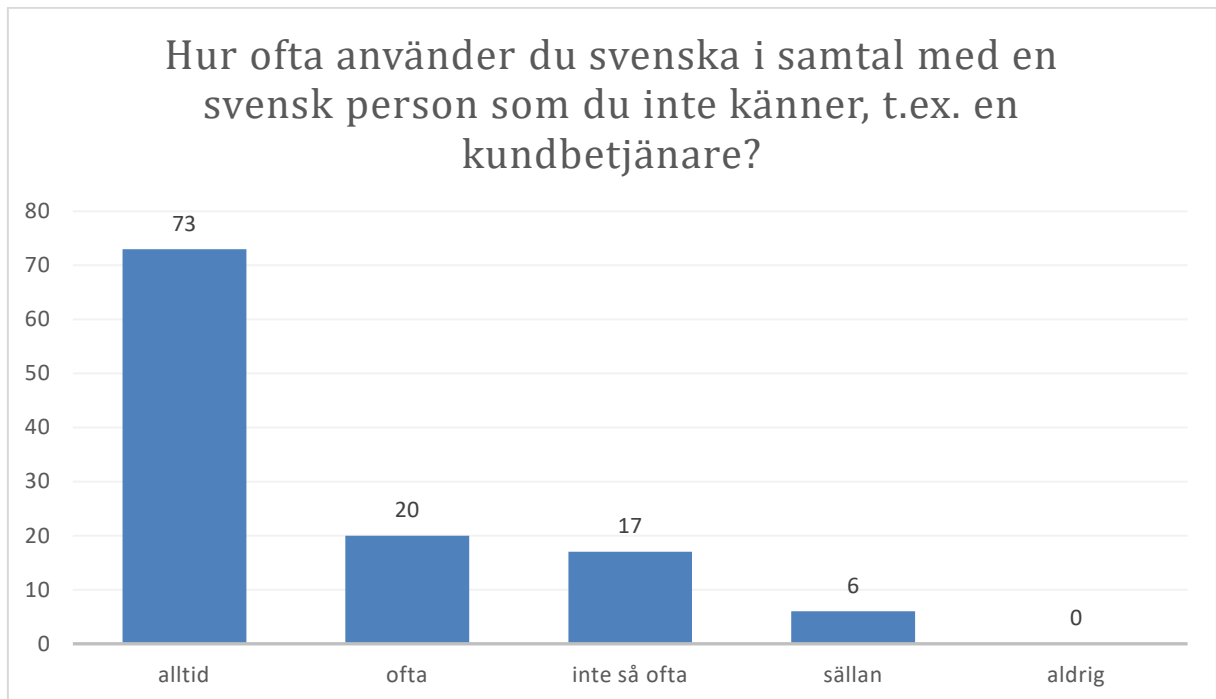

Figur 3. Har informanterna anknytningar till Sverige? **n=116**

6.2 Användning av svenska i kommunikativa situationer

I detta kapitel presenteras och diskuteras resultaten av frågorna 4–10 i enkäten som behandlar kommunikativa situationer.

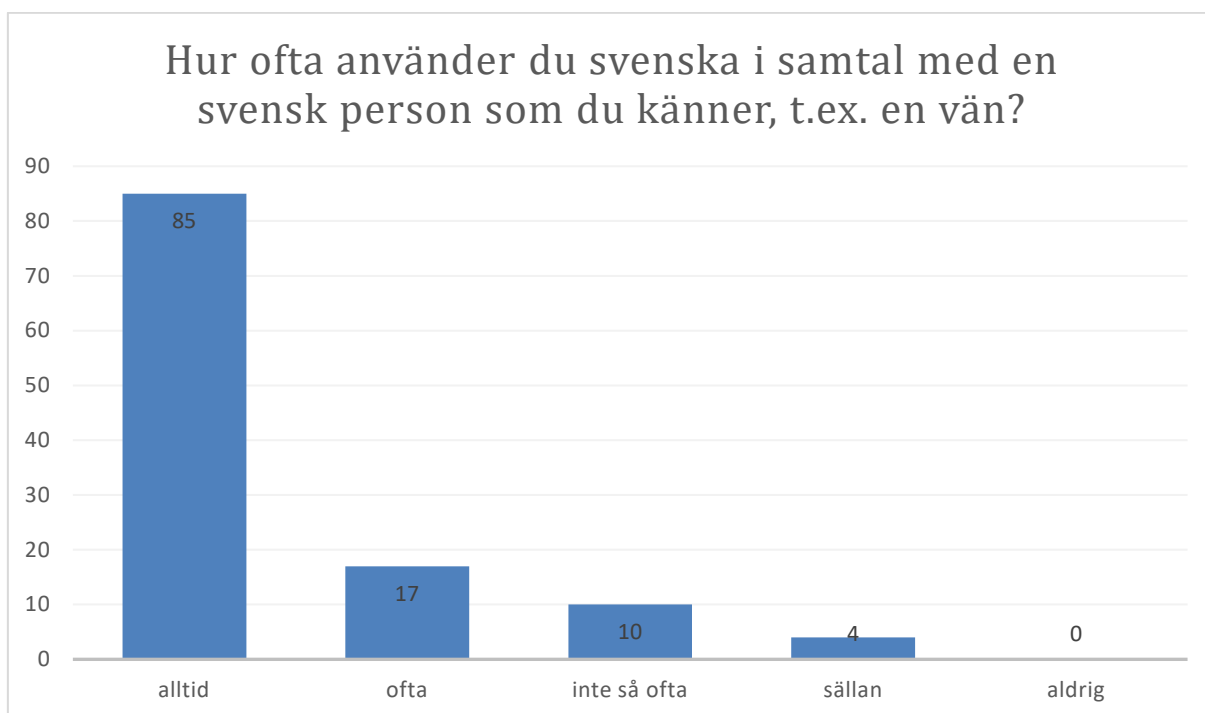
Såsom figur 4 visar, använder 73 av 116 informanter alltid svenska när de samtalar med någon svensk person som de inte känner, t.ex. en kundbetjäsnare. Man kan givetvis inte vara säker på att någon som man inte känner är sverigesvensk. Dessutom upplyser 20 informanter att de ofta väljer att tala svenska med svenskar som de inte känner. 17 av informanterna har valt alternativet *inte så ofta* när det handlar om användningen av svenska med obekanta personer. Sex informanter uppger att de sällan använder svenska i samtal med en svensk som de inte känner. Ingen av informanterna har svarat att de aldrig använder svenska i en sådan situation.

Figur 4. Hur ofta informanterna använder svenska med svenska personer som de inte känner. **n=116**

Resultaten visar att de flesta, det vill säga 93 informanter, använder alltid eller ofta svenska när de kommunicerar med en obekant svensk person. Dessutom uppger 23 informanter att de inte så ofta eller sällan använder svenska. Dessa resultat tyder på att även om det finns skillnader mellan finlandssvenska och sverigesvenska, är de inte så stora att de skulle förhindra kommunikationen betydligt.

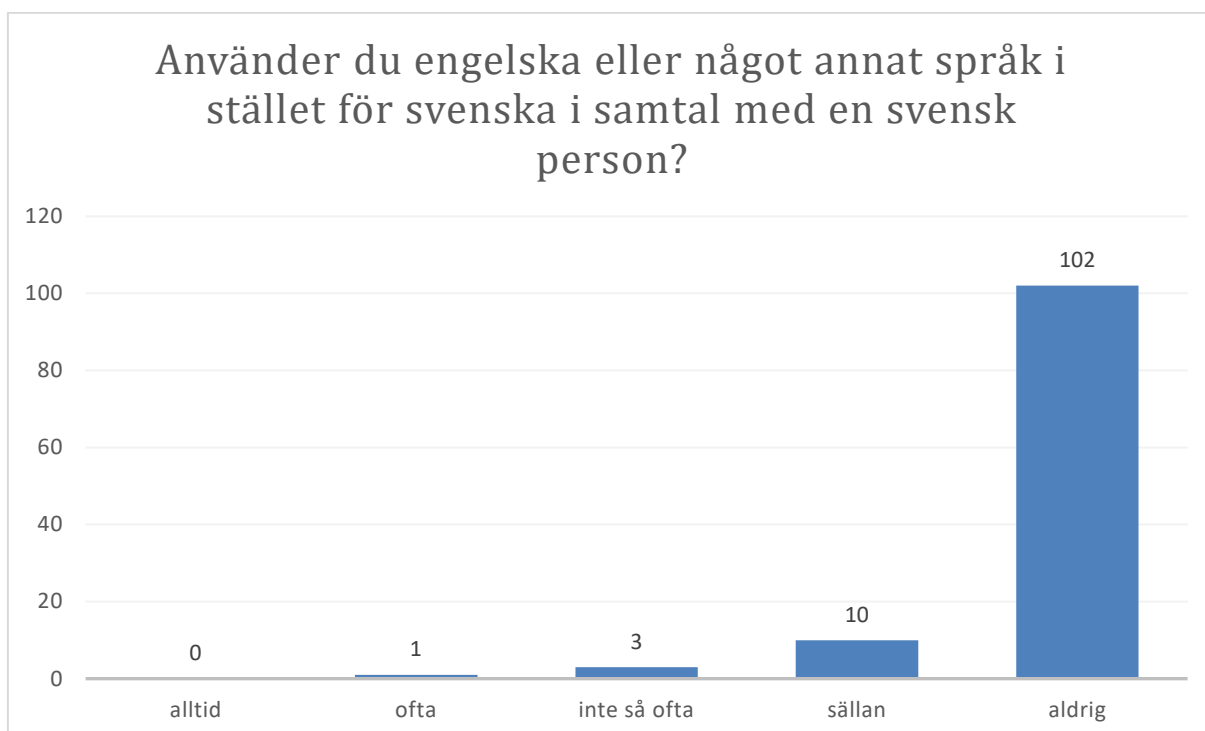
Av figur 5 framgår hur ofta informanterna väljer att använda svenska i samtal med svenskar som de känner. 85 av 116 informanter uppger att de alltid använder svenska när de samtalar med svenskar som de känner. 17 informanter talar svenska ofta i sådana situationer, medan 10 informanter har valt alternativet *inte så ofta* och fyra informanter alternativet *sällan*. Ingen av informanterna har svarat att de aldrig använder svenska med svenskar som de känner.

Figur 5. Hur ofta informanterna använder svenska med sverigesvenskar som de känner. **n=116**

Majoriteten av informanterna, dvs. 102 av 116, använder alltid eller ofta svenska med svenskar som de känner. Bara 14 av informanterna uppger att de inte så ofta eller sällan väljer att använda svenska. Således kan det konstateras att finlandssvenskar vanligen använder svenska när de kommunicerar med svenska personer som de känner, vänner och dylikt.

Såsom figur 6 visar, uppger 102 av 116 informanter att de aldrig använder engelska eller något annat språk när de kommunicerar med en svensk person. 10 informanter använder sällan något annat språk än svenska i samtal med svenskar, medan tre informanter uppger att de inte använder engelska eller något annat språk så ofta. En informant har svarat att hen ofta använder något annat språk än svenska. Ingen av informanterna har uppgett at de alltid använder något annat språk i stället för svenska när de samtalar med en svensk person.

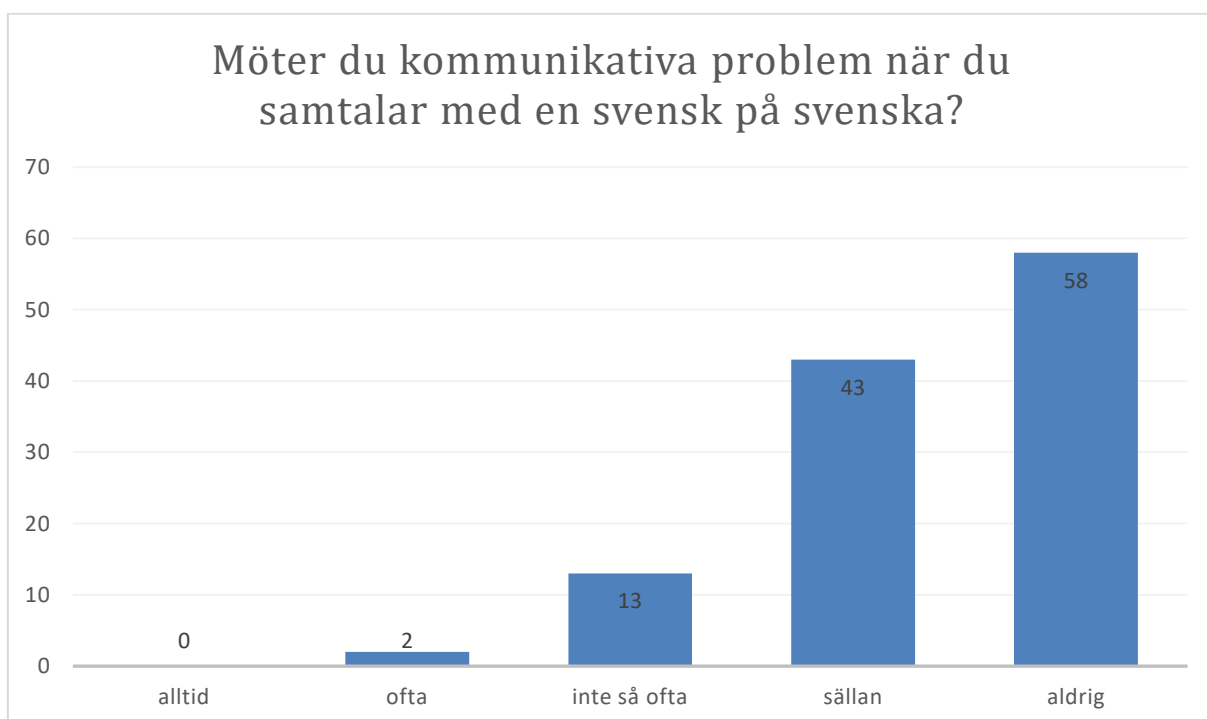
Figur 6. Hur ofta använder informanterna något annat språk än svenska i samtal med en svensk person? **n=116**

Ovan, i figur 4, har sex informanter konstaterat att de sällan talar svenska med en svensk person som de inte känner. I figur 5 uppgav fyra informanter att de sällan använder svenska med svenskar som de känner. Dessa resultaten är motstridiga med resultaten som presenteras i figur 6, där en informant har svarat att hen ofta använder engelska eller något annat språk än svenska. Det är oklart hur informanterna som har uppgett i figur 4 (sex informanter) och figur 5 (fyra informanter) att de sällan talar svenska, kommunicerar med sina svenska samtalspartner om de inte använder engelska eller något annat språk. Det är ändå möjligt att dessa informanter inte har kontakt med svenskar, vilket har lett till att deras svar verkar vara motstridiga. Informanterna frågades inte hur ofta de har kontakt med svenskar.

Fyra informanter konstaterar även att de väljer att använda engelska i stället för svenska bara om någon som inte har svenska som modersmål eller någon som inte talar svenska deltar i samtalet. En informant uppgav att engelska är fackspråk i vissa jobbsituationer, och då kan svenska inte användas. Vidare konstaterar två informanter att de väljer att använda ett annat

språk än engelska ifall de inte förstår samtalspartnerns dialekt, t.ex. skånska, eller om deras egen dialekt inte blir förstådd.

I figur 7 presenteras hur ofta informanterna möter kommunikativa problem när de kommunicerar med svenskar på svenska. 58 av de 116 informanterna påstår att de aldrig har mött kommunikativa problem när de har samtalat med en svensk på svenska, medan 43 informanter uppger att de sällan möter problem i kommunikationen. 13 informanter svarade *inte så ofta* på frågan om kommunikativa problem när de samtalar med svenskar på svenska. Bara två informanter uppger att de ofta möter problem när de kommunicerar med sverigesvenskar på svenska. Ingen av informanterna möter alltid kommunikativa problem med svenskar. Enligt dessa resultat kan det konstateras att det inte förekommer stora kommunikativa problem i kommunikationen mellan finlandssvenskar och sverigesvenskar.

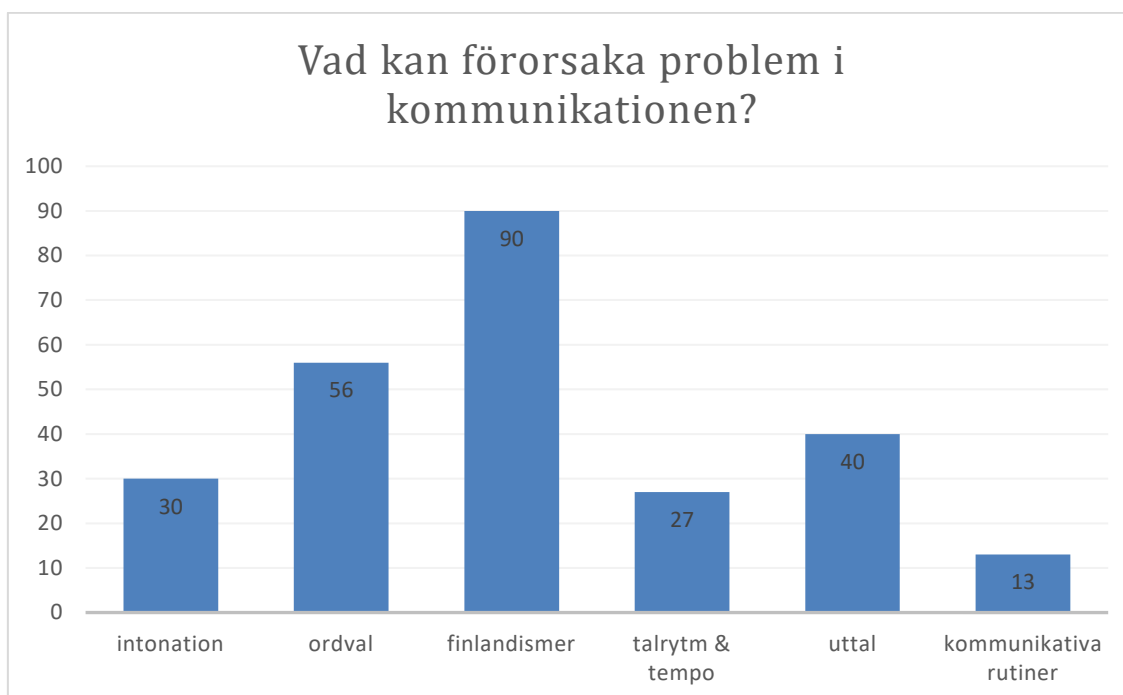
Figur 7. Möter informanterna kommunikativa problem när de samtalar med svenska personer på svenska? **n=116**

Informanterna frågades även i vilka situationer de har mött kommunikativa problem. Sju informanter uppger att de kommunikativa problemen oftast förekommer om finlandismer används i samtalet. Även dialekt (både informanternas egen och samtalspartnerns svenska

dialekt) och för den finlandssvenska typiska snabba talrytmen anses förorsaka problem i kommunikationen. En informant konstaterar att de kommunikativa problemen ofta förekommer i vissa kommunikativa situationer, såsom vid arbetsmöten, vid telefonsamtal eller i butikskassan.

Ibland orsakar det finlandssvenska uttalet kommunikativa problem. Informanterna nämner uttalet av *sje*-ljudet som ett problematiskt drag. *Sje*-ljudet uttalas i finlandssvenskan som [ʃ] och i sverigesvenskan som [h] (Reuter 2015: 25). På grund av detta kan finlandssvenskans *sje*-ljud förblandas med sverigesvenskans *tje*-ljud [e], som motsvaras i finlandssvenskan med [tʃ] (Reuter 2015: 25). En informant uppger att hen uttalar siffran sju på ett finlandssvenskt sätt, med det finlandssvenska *sje*-ljudet, vilket har ibland orsakat missförstånd.

Frågan som presenteras i figur 8 var en flervalfråga i enkäten. Informanterna hade således en möjlighet att välja flera alternativ, vilka de anser förorsaka kommunikativa problem. Enligt informanterna är den största faktorn som kan förorsaka problem i kommunikationen mellan finlandssvenskar och svenskar finlandismer, vilket fick 90 svar. Ordval fick näst mest svar, 56, och uttal 40 svar. Svartalternativen *finlandismer* och *ordval* överlappar dock i någon grad. Enligt 30 informanter kan intonationen skapa problem i kommunikationen, medan 27 informanter uppgav att talrytm och tempo kan leda till kommunikativa problem. Skillnader i kommunikativa rutiner mellan finlandssvenskar och sverigesvenskar ansågs vara minst problematiska, och detta alternativ fick 13 svar.

Figur 8. Drag som, enligt informanterna, kan förorsaka problem i kommunikationen mellan finlandssvenskar och sverigesvenskar. **n=256**

Informanterna fick även ge konkreta exempel på problem som de har stött på i kommunikationen. Några representativa exempel tas upp från både intonation (1), ordval (2), finlandismer (se tabell 1), talrytm och tempo (3) och uttal (4) och (5).

- (1) [I]ntonation: inte den sjungande melodin, utan lite mer monoton ton som i finskan.
- (2) [O]lika sätt att uttrycka t.ex. simhall-badhus, lasarett-sjukhus osv.
- (3) [J]ag pratar mycket snabbare än svenskarna [...].
- (4) Svårast är dock att komma ihåg att byta ut våra finlandssvenska tj-, dj- och she-ljud mot de olika she- och che-ljud som finns i rikssvenskan, alltså i början på ord. Missförstånd kring siffrorna 7 och 20, speciellt mardrömmen 27.
- (5) Kilo säger vi på finskt sätt med k [medan] svenskarna säger det med ett sch-ljud.

I tabell 1 nedan presenteras finlandismer som förekom i materialet.

Tabell 1. Finlandismer som, enligt informanterna, har förorsakat problem i kommunikationen.
n=72

Finlandism	dess sverigesvenska motsvarighet/översättning (enligt Finlandssvensk ordbok och informanterna)
aderton	arton
aula	hall, entréhall, vestibul; hotellreception
baila	festa
batteri	värmeelement
biljett för vuxna	biljett för fullvuxna
bisi	gubbe, karl
broiler(lår)	kyckling(lår)
bull	sött vetebröd, kaffebröd
bygel	klädhängare
bälte	skärp
choko	chokladsmak
dividend	aktieutdelning
doka	supa, kröka, pimpla
dynvar	kuddvar
farmare	jeans
far och sova	gå och lägga sig
fastlagsbulle	semla
fem före sju	fem i sju
fotbotten	fotsula
foto	kort
franskisar	pommes frites
fyllkaka	tårta
grina	skratta
gå på don	gå på toan/toaletten
gå på länk	motionera, jogga

halare	overall, överdragskläder
hoppeligen	förhoppningsvis
hyresbidrag	bostadsbidrag
hålla munnen fast	hålla munnen stängd
hämta ngt	ta med sig, ha med sig, medföra, lämna
hörn	vrå
inte skulle du ha lust att...	kan du vara snäll och...
i telefon	som inledningsfras i telefonsamtal, jfr. finskans <i>puhelimessa</i>
kaffepaus	fikapaus
kassler	benfritt högrev av gris
knackkorv	knackvurst, wienerkorv
kona	koppling
käpp	stav
lasarett	sjukhus
lavoar	tvättställ, handfat
malet kött	köttfärs
maskingevär	kulspruta
memma	ingen sverigesvensk motsvarighet
mojn	hej, hejsan
morgonmål	frukost
nog	<i>nog</i> är mer bekräftande i fsv. än ssv. där det antyder osäkerhet
nojsa	när man är jobbig, när någon tjarar (Kolu 2011: 79)
nästa fredag	den närmast i ordningen kommande fredagen
paja	smeka, klappa, stryka
personsignum	personnummer
pärona	potatis
ragg(ar)sock	ullstrumpa, yllestrumpa
rosk	sopor, skräp, avfall

råddig	rörig, stökig, virrig
sempla	småfranska, smörgås
simhall	badhus
skyddsväg	övergångsställe
slickepinne	klubba
slippa	kunna komma, komma, få komma, få tillfälle, få resa
släppa sig + adjektiv	bli ngt
styrox	frigolit, styrencellplast
stöpsel	stickpropp, stickkontakt, vägguttag
sätta eld på lampan	tända lampan
sätta fast dörren/fönstret	stänga dörren/fönstret
sätta fast ögonen	blunda
söka ngt	hämta ngt
tambur	hall
terrass	uteservering
tupp	dass, toalett, wc
tutt	napp
ämbare	hink
örfil	kanelbulle

Finlandismer kan indelas i nödvändiga finlandismer och mindre nödvändiga finlandismer. Nödvändiga finlandismer är sådana ord som inte har en sverigesvensk motsvarighet eller som annars är svåra att byta ut, såsom ordet *memma*. Några av nödvändiga finlandismer kan vara svåra att förstå för svenskar, och därför kan det vara nödvändigt att förklara dessa om det inte finns en sverigesvensk motsvarighet. Mindre nödvändiga finlandismer är ord och uttryck som har en sverigesvensk motsvarighet. De kan vidare delas in i två kategorier: finlandismer som är svåra att förstå för svenskar och ord som sticker ut för svenskar. (Hanell & Grünbaum 2011: 32–38)

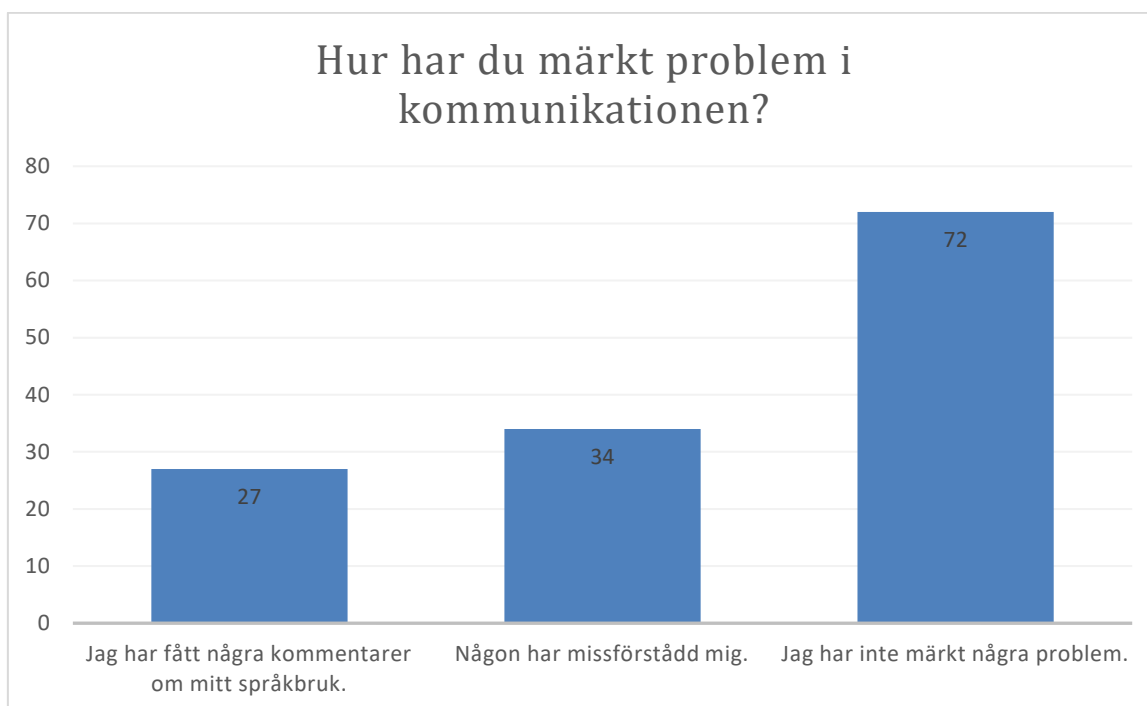
De finska lånord som förekom i materialet presenteras i tabell 2 nedan.

Tabell 2. Finska lånord som, enligt informanterna, inte förstås av svenskar. n=14

Lånord från finskan	Dess sverigesvenska motsvarighet
cokis	Coca-Cola
dösä	buss
hurja	vild, vansinnig, rasande
juttu	sak, grej
jytä	discomusik, dunka-dunka
karkki	karamell, sötsak, godis
kiva	trevlig, kul
krapula	baksmälla, -fylla
lippis	keps
morjens	hejsan, tjänare
napa	navel
paita	skjorta
roskis	soporna, soppåse, papperskorg
vessa	toalett, toa

Ibland är det möjligt att finlandssvenskar inte känner till vad någon finländsk företeelse heter på svenska, och på grund av detta använde ett lånord från finskan. Detta är dock mer typiskt i informella kontexter och sammanhang, såsom i bloggar eller vardagliga samtal. (Hanell & Grünbaum 2011: 35) Finska lånord som förekommer i materialet (se tabell 2) är vardagliga ord som antagligen används rätt mycket i samtal mellan finlandssvenskar. Flera av informanterna konstaterade själva att ord som är direkta lån från finskan inte förstås i Sverige, och kan således förorsaka problem i kommunikation. På grund av detta försöker informanterna undvika sådana ord.

Frågan hur informanterna har märkt problem i kommunikationen, som presenteras i figur 9, var en flervälsfråga. 72 av de 116 informanterna konstaterar att de inte har märkt några problem i kommunikationen när de har samtalat med sverigesvenskar. 34 informanter uppger att de har blivit missförstådda, medan 27 informanter har fått några kommentarer om sitt språkbruk.

Figur 9. Hur informanterna har märkt problem i kommunikationen. **n=133**

Informanterna hade en möjlighet att berätta om kommentarer som de hade fått gällande sitt språkbruk. Nedan tas några representativa exempel upp från kategorierna frågor (6) och (7), finlandismer eller föråldrade ord (8), uttal (9) och (10), ”muminsvenska” (11) samt problem med att bli förstådd (12) och (13).

- (6) Ibland frågor om jag är från Åland eller Helsingfors.
- (7) Var har du lärt dig svenska så bra?
- (8) Det handlar om att jag säger aderton och inte arton. Gammalmodigt ord som svenskarna inte längre använder. Samma gäller bykmaskin och tvättmaskin.
- (9) [”]Han är finsk därför har han ett konstigt uttal.[”]
- (10) Då saken kommit på tal, kommenterades det närmast att mina vokaler sitter litet längre bak i munnen än de rikssvenska, och lyhörda samtalspartners tyckte att sk ’explosionskonsonanter’, k, p och t, inte var tillräckligt explosiva; inta [sic] hade tillräckligt ”luft”.
- (11) En person utbrast väldigt glatt då hen hörde mig prata ”a men gud vilken härlig muminsvenska du pratar!”
- (12) Min hyresvärd förstod mig inte när jag sa att mitt batteri var kallt.

(13) Svenskar förstår ej om man pratar dialekt.

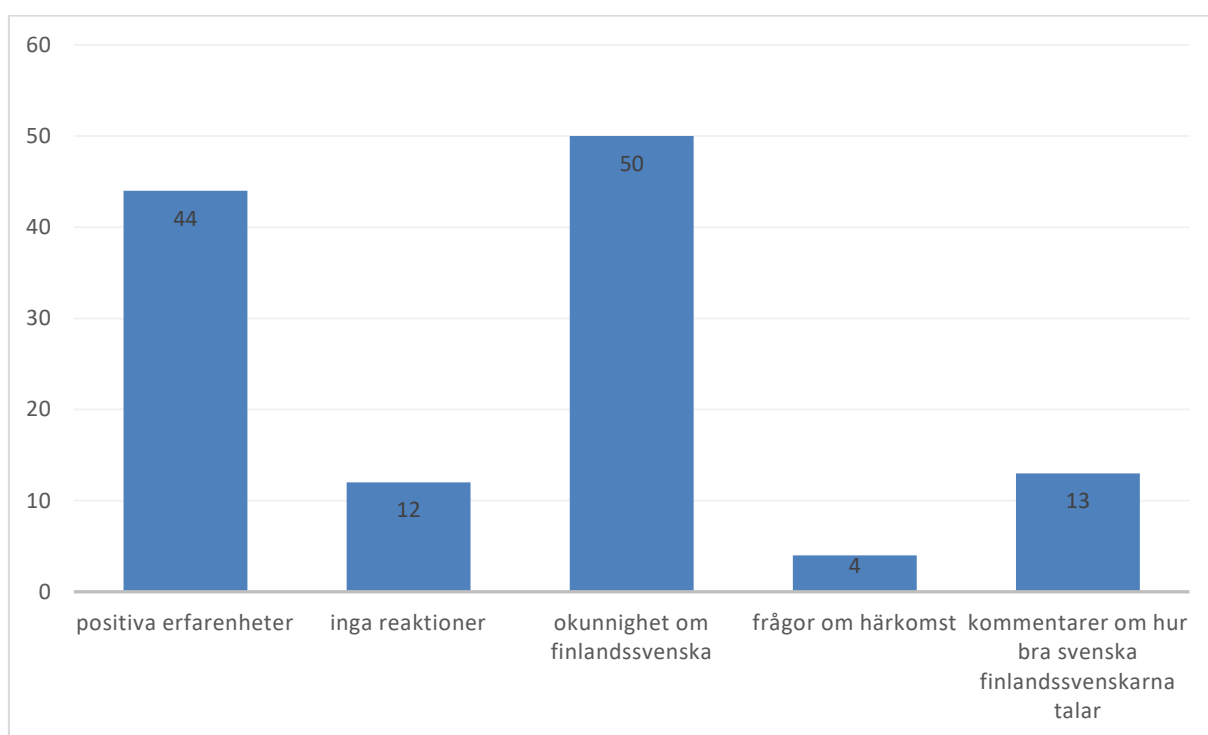
Av figur 10 framgår de strategier som informanterna använder om de hamnar i en problematisk kommunikativ situation. Majoriteten av informanterna (113) uppger att om de möter en problematisk kommunikativ situation, försöker de lösa den genom att förklara eller beskriva situationen eller företeelsen med andra ord på svenska. 17 av informanterna konstaterar att de stöder sig på non-verbal kommunikation i en problematisk situation. Fyra informanter säger att de byter språket till engelska och tre informanter byter språket till något annat språk för att bli förstådda i en problematisk kommunikativ situation.

Figur 10. Strategier som informanterna använder i en problematisk kommunikativ situation. **n=137**

6.3 Reaktionen på upptäckande av finlandssvenskhet

Informanterna frågades hurdana erfarenheter de har av situationer där sverigesvenskar har upptäckt att de har talat med en finlandssvensk eller med en person som talar finlandssvenska. Informanternas svar kan indelas i fem olika kategorier: positiva erfarenheter, inga reaktioner, okunnighet om finlandssvenska, frågor om härkomst och kommentarer om hur bra svenska finlandssvenskarna talar (se figur 11 nedan). Några representativa exempel presenteras ur varje kategori.

Figur 11. Reaktionen på upptäckandet av finlandssvenskhet. **n=123**

44 informanter uppger att de har haft goda erfarenheter och fått positiva reaktioner när deras finlandssvenskhet har kommit fram i samtalet.

(14) Det [sic] blir alltid positivt överraskade.

(15) Enbart positiva och oftast blir dom intresserade av att höra hur utbredd svenskan är i Finland.

12 informanter konstaterar att de ofta inte får några reaktioner på finlandssvenskan alls.

- (16) De upptäcker det förstås genast, men det är mycket sällan någon kommenterar det.
- (17) En del reagerar inte alls, tydligen vana med finlandssvensk dialekt.
- (18) Ingen har kommenterat mitt språk.

Enligt informanterna är det vanligt att man stöter på okunnighet om finlandssvenska i Sverige. 50 informanter uppger att de har fått förklara vad finlandssvenska är för någonting och att deras modersmål faktiskt är svenska.

- (19) Ofta får jag förklara vad en finlandssvensk är och varför jag ”talar så bra svenska”.
- (20) Ibland frågar dom var man lärt sig svenska.
- (21) Många känner inte till sitt lands historia och att det ens existerar personer med svenska som modersmål i Finland.
- (22) Har också hört nån som trott att jag talat finska och känner sej bussig för att den förstår finska.
- (23) Jag har fått höra kommentarer som: Tänk att du kan så bra svenska fast du är från Finland! Du talar jättebra svenska, fast det hörs ju att du bryter på finska, [h]ar du bott länge i Sverige?

Pluricentriska språk, såsom svenska, har ofta en dominerande (D) och en dominerade (d) varietet (Laureys 2014: 235). Den dominerande varietet är ofta inte intresserad av språksituationen och språkets utveckling i det dominerade området. Detta kallas för ett asymmetriskt förhållande. I D-området kan språkbrukare även vara omedvetna om språkets gemensamma historia i D- och d-områden. (Francard 2001: 225–227, citerad i Laureys 2014: 238–239) Laureys (2014: 239) konstaterar att asymmetrin kan märkas i hur svenskar inte alltid kan göra skillnad mellan en finskspråkig person som kan bra svenska och en finlandssvensk som har svenska som modersmål.

Det framgår av informanternas svar att finlandssvenskar ibland får kommentarer och frågor om sin härkomst när de samtalar med svenskar. Fyra informanter uppger att de har fått frågor om varifrån de kommer.

(24) Jag får ibland frågan om jag kommer från Norrland i Sverige.

Tretton informanter konstaterar att de ofta får kommentarer om hur bra svenska de talar.

(25) Någon gång har de berämt [sic] mig för att jag talar så bra svenska. Då upplyser jag dom [...] att det är mitt modersmål. Ibland säger jag bara tack detsamma.

(26) ”Du pratar jättebra svenska!” Vartill jag brukar svara: ”Jag tänkte just säga det om dig med.”

Det är subjektivt om kommentarer om hur bra svenska en talar upplevs som positiva eller negativa. Enligt en video om finlandssvenskar publicerad av Metro Debatt är finlandssvenskarna trötta på att höra kommentarer såsom ”Vad bra svenska du pratar” och ”Oj, vad det låter roligt när du pratar som Mumin” (Metro Debatt 2016).

Några enstaka informanter har även fått kommentarer om att deras språk liknar ”muminsvenska”. Dessutom förorsakar somliga drag i finlandssvenskan, såsom finlandismer, frågor och kommentarer.

(27) Jag får höra att jag talar som mumintrollen.

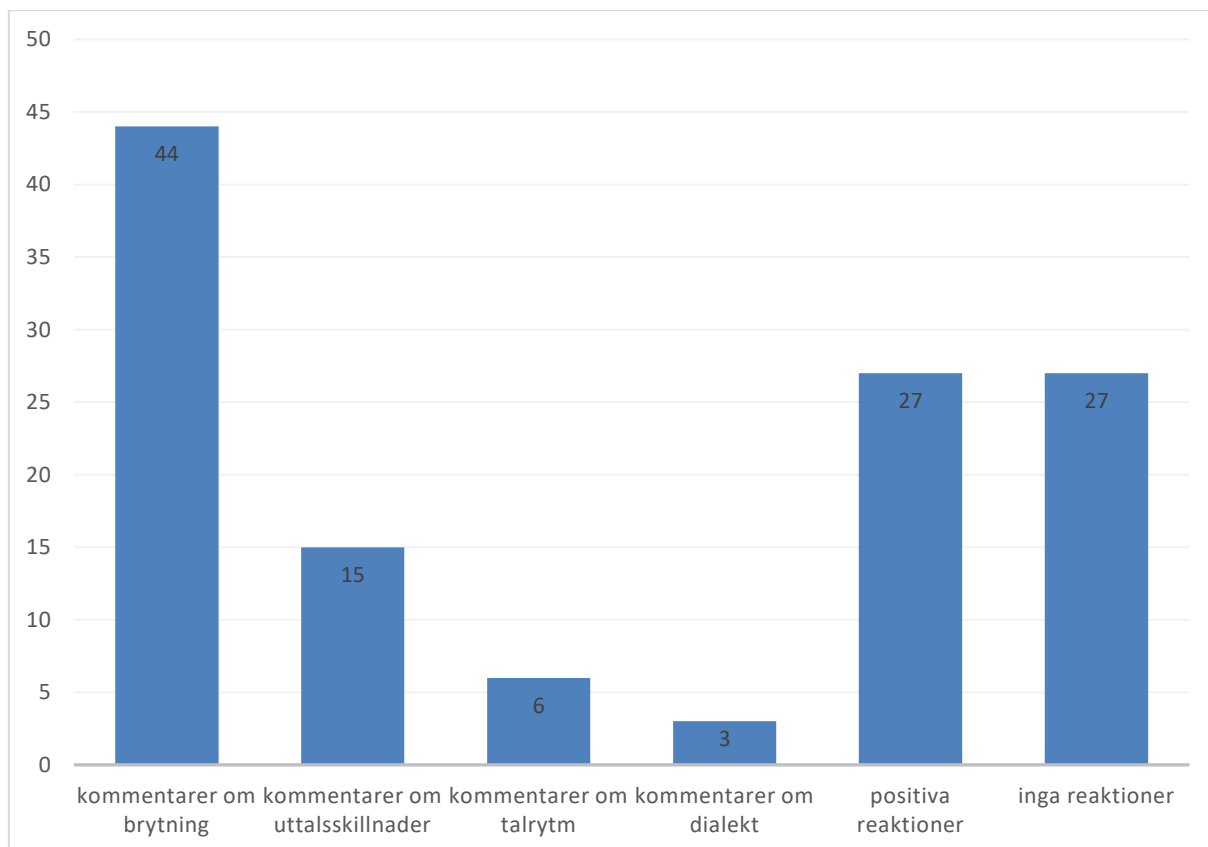
(28) Vissa finlandssvenska ord är så gammalmodiga att någon skrattat och sagt att sådär pratade min mormor el.dyl.

Tre informanter uppger att svenskar någon gång byter språk, antingen till finska eller engelska, när de upptäcker att de samtalar med en finlandssvensk.

Som helhet kan det konstateras att svenskar förhåller sig positivt till finlandssvenskar, även om det fortfarande verkar finnas en okunnighet om både finlandssvenska och finlandssvenskar i Sverige.

6.4 Reaktionen på uttal

Informanterna fick beskriva hurdana reaktioner de har fått på sitt uttal när de har kommunicerat med svenskar. Informanternas svar på denna fråga har delats in i sex kategorier: kommentarer om brytning, uttalsskillnader, talrytm och dialekt, samt positiva reaktioner och inga reaktioner (se figur 12 nedan).

Figur 12. Reaktionen på informanternas uttal. n=122

44 informanter uppger att de har fått kommentarer om sin brytning eller att deras uttal låter finskt, påminner svenskar om Mumin eller någon känd finlandssvensk, eller frågar om de kommer från Norrland eller Gotland.

(29) En del anser att jag (och resten av finlandssvenskarna) bryter på finska. Det är totalt fel. Bryter jag på något språk så är det på svenska då jag pratar finska.

(30) Kommentarer som att jag låter som Arja Saijonmaa.

- (31) Sverigesvenskar uppfattar sällan skillnaden mellan finlandssvenska och 'bryta på finska'.
- (32) De associerar vårt sätt att prata till mumin trollen [sic].
- (33) De frågar om jag kommer från norra Sverige.

15 av de 116 informanterna har fått kommentarer om skillnader i uttalet.

- (34) Främst u-ljudet. T.ex. bad jag i början av 1990-talet om att få sitta vid ett "utebord" på en restaurang i Stockholm [...] Det tog lång tid innan någon begrep vad jag sa. [...] Till slut sade jag "yytebord", dvs. uttalade u:et på ett sverigesvenskt sätt, och då förstod personalen.
- (35) Uttal av tje-ljud väcker ibland förundran t.ex. kära och tjära.
- (36) Siffran 7 ställer till det, skapar oförstående. Samt vissa shj-ljud.

Sex informanter konstaterar att de har fått kommentarer om sin talrytm.

- (37) [E]n del har kanske svårt att förstå för vi talar snabbare än sverigesvenskar.
- (38) Ibland måste man tala väldigt långsamt och tydligt för att bli förstådd.
- (39) [E]n svensk kan ofta tycka att [...] vi har en lustig rytm i språket.

Tre informanter har fått kommentarer om sin dialekt när de har samtalat med svenskar.

- (40) [D]e uppfattar inte min västnyländska vilket gör att jag har varit tvungen att prata högsvenska och min dialekt har således fallit bort.
- (41) De undrar vilken dialekt man har.
- (42) ["]Du talar en konstig dialekt.["]

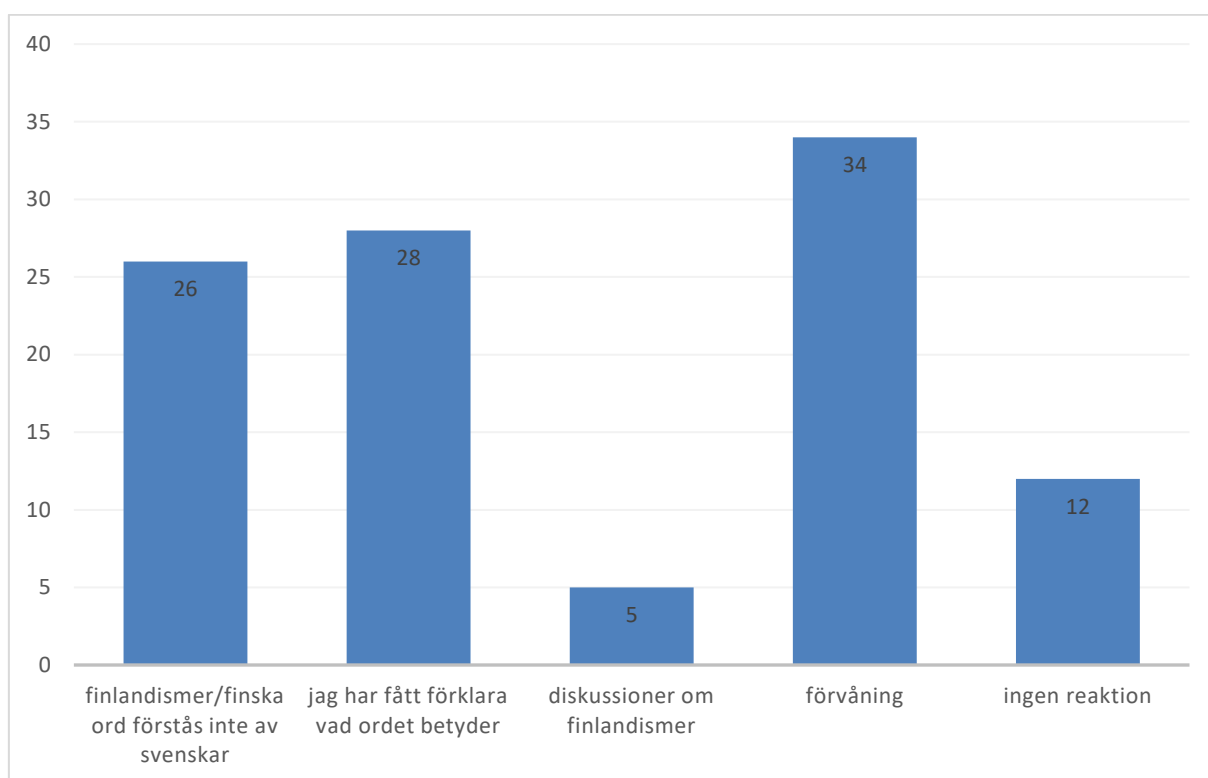
27 informanter har fått positiva reaktioner på sitt uttal.

- (43) Det låter intellektuellt.
- (44) Många tycker att finlandssvenskan är vacker och mer äkta svenska.
- (45) De gillar vårt uttal.

Dessutom konstaterar 27 informanter att de inte har fått några reaktioner eller kommentarer om sitt uttal.

6.5 Reaktionen på finlandismer

Informanternas erfarenheter om användning av finlandismer kan indelas i fem kategorier: finlandismer/finska ord förstås inte av svenskar, informanterna har fått förklara vad ordet betyder, diskussioner om finlandismer, förvåning och ingen reaktion (se figur 13 nedan).

Figur 13. Reaktionen på användning av finlandismer. n=105

26 informanter konstaterar att svenskarna inte förstår finlandismer eller finska ord om de används i samtalet.

(46) [O]fta förstår de då inte alls vad jag menar.

(47) Jag har lärt mig [...] att undvika ord som lavoar, batteri, säga hämta istället för att söka, säga kuddvar/örngott istället för dynvar mm. Roskis förstår de inte och inte heller ordet bisi eller karkki.

28 informanter uppger att de har fått förklara vad de finlandismer som de har använt egentligen betyder.

(48) [J]ag har fort korrigerat eller formulerat om vad jag menar t.ex. ”...kiva, ... alltså trevligt!”

(49) Vågar de fråga förklarar jag.

(50) Om jag märker att nånting verkar oklart, så försöker jag hitta andra ord.

Fem informanter konstaterar att deras användning av finlandismer har lett till diskussioner om finlandismer.

(51) Jag har haft många intressanta diskussioner med svenskar gällande finlandismer och finlandssvenskhet, men alltid positiva.

(52) Om jag ändå (med flit eller av misstag) använder en finlandism kan folk ofta bli nyfikna och undra vad jag egentligen sade. Det leder igen ofta till roliga diskussioner.

Enligt 34 informanter har användning av finlandismer förorsakat förvåning, frågande min och småleenden från svenskar.

(53) De har upprepat ordet jag använt, och sett frågande ut.

(54) Småleende har vissa uttryck väckt, t.ex. i Sve [sic] stänger man fönstret — jag har bett folk ’sätta fast det’ och de skojarde frågat om jag har hammare och pik.

(55) De hajar till och ser förvånade ut och så får jag backa bandet, och städa bort finlandismen.

12 informanter konstaterar att de inte har fått någon reaktion från svenskar när de har använt finlandismer i samtalet.

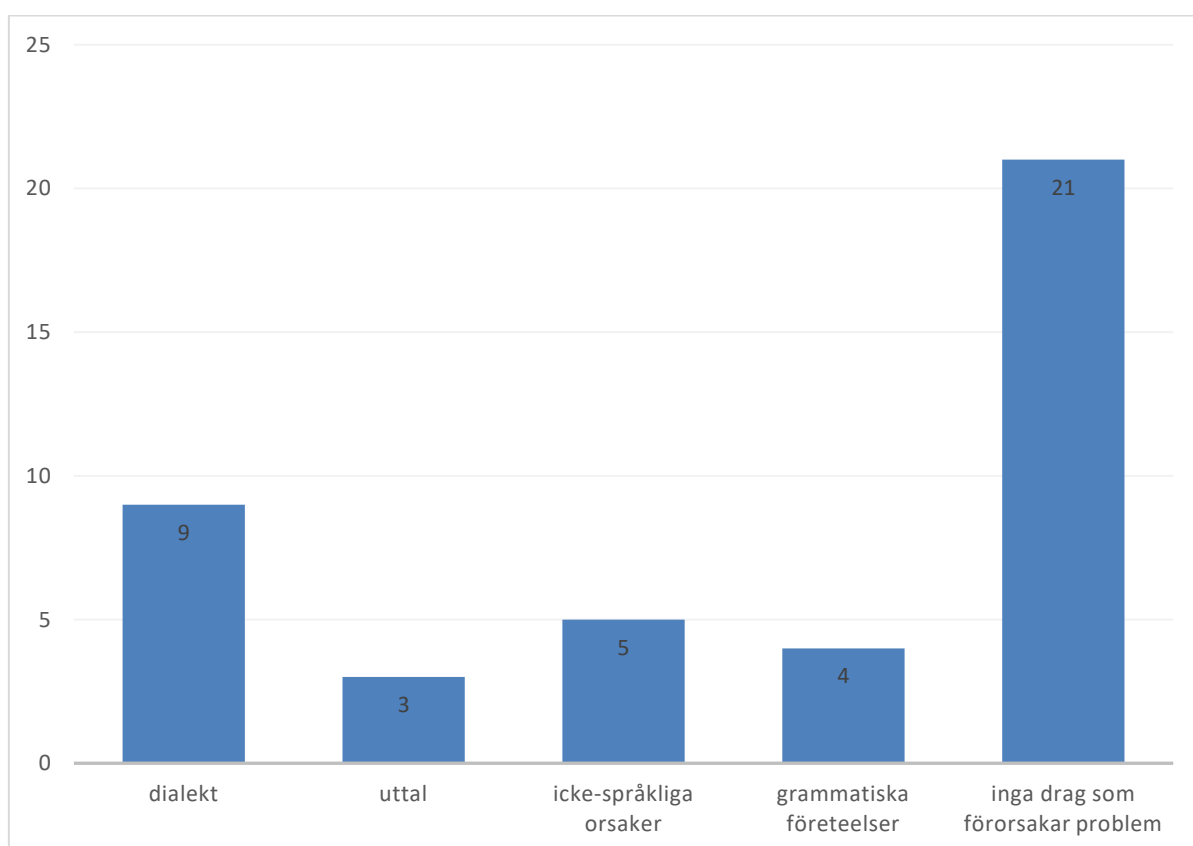
(56) De säger inte till att de inte förstår.

(57) Oftast ingen reaktion.

34 informanter konstaterar dock att de är medvetna om finlandismer och försöker undvika dem när de kommunicerar med svenskar för att undgå problem i kommunikationen.

6.6 Drag i informanternas tal som kan förorsaka problem

Informanterna frågades även vilka drag i talet som kan förorsaka problem i kommunikationen mellan finlandssvenskar och svenskar. Informanternas svar har indelats i fem kategorier: dialekt, uttal, icke-språkliga orsaker, grammatiska företeelser och inga drag som förorsakar problem (se figur 14 nedan).

Figur 14. Drag i informanternas tal som kan förorsaka problem. **n=42**

Nio informanter konstaterar att dialekt ibland förorsakar problem i kommunikationen.

(58) Kariskans -er i slutet på många adjektiv kan man absolut inte använda.

(59) I tillägg till de grejer som jag radat upp tidigare, så förkortar vi i min dialekt massor med ord, vilket jag också ibland gör när jag samtalar med sverigesvenskar. De som känner mig har lärt sig att fatta, men de som jag spenderat mindre tid tillsammans med har ibland svårt att hänga med.

Enligt tre informanter kan uttalet förorsaka problem i kommunikationen mellan finlandssvenskar och svenskar.

(60) Att jag uttalar ljuden r och s skilt ist f att slå ihop dem, t ex kurs v kusch.

Fem informanter konstaterar att några icke-språkliga orsaker kan vara problematiska. Dessa icke-språkliga orsaker som kom fram i materialet (stereotypier, sarkasm, ironi, skillnader i kommunikativa rutiner) har att göra med kulturella skillnader och fördomar med mera.

(61) Stereotypier. Jag har upplevt att jag blir trakasserad av majoriteten pga min finlandssvenskhet i Finland, att vara 'bättre folk'. I Sverige ses jag enkom som finne, dvs en fattig trashank och industriarbetare till invandrare. Jag fick röra mi[g] i sällskap av mina studiekompisar närmast som en udda maskot. I kön till studentnationen fick jag höra illvilliga skämt om finlandssvensk accent [...].

(62) Finlandssvenskar är som andra finländare mera rakt på sak i talet. Sverigesvenskar vill inte alltid säga rakt ut vad de menar, speciellt när de är av helt annan åsikt.

(63) Jag använder inte samm[a] utfyllnadsord som de. Det har tex blivit vanligt i Stockholmstrakten att börja en mening med Duuu, eller Ja men eller Näämen. Jag börjar direkt med mitt ärende, som då kan gå förbi, när de väntar sig en mjuk start, eller så verkar jag burdus.

Enligt fyra informanter kan grammatiska företeelser förorsaka problem i kommunikationen med svenskar. Speciellt finlandssvenskans annorlunda ordföljd verkar vara någonting som fäster svenskarnas uppmärksamhet.

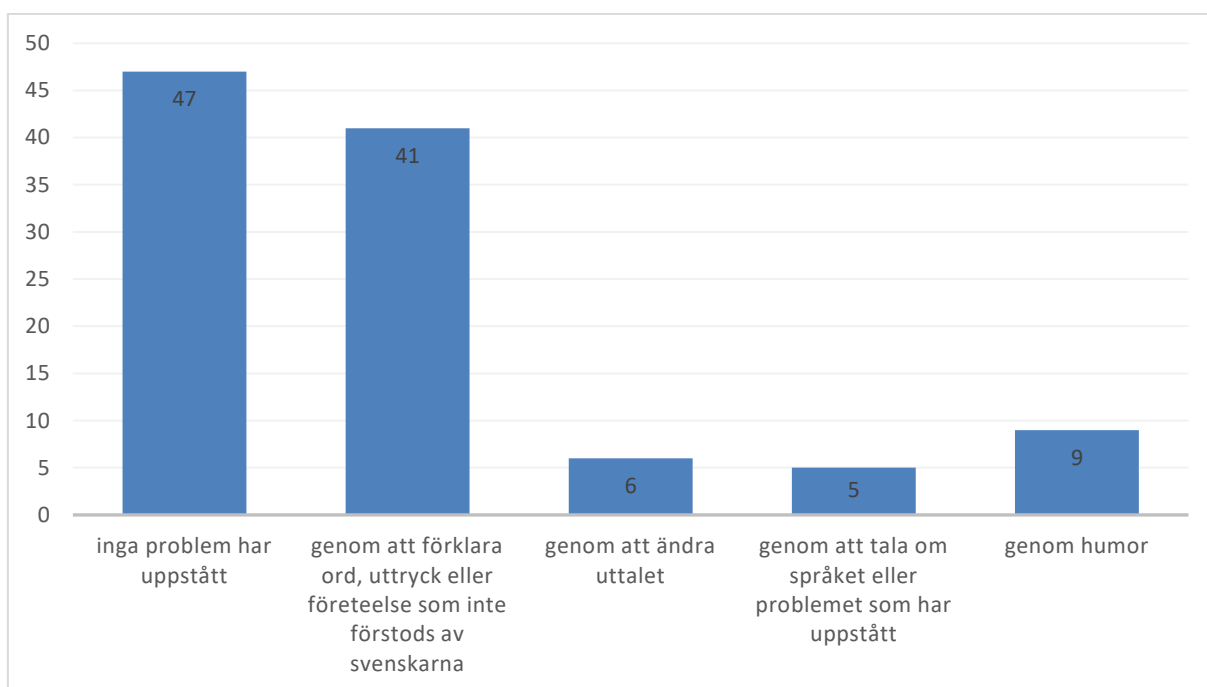
(64) Ibland märker jag att ordföljden gör vissa lite konfunderade.

(65) [S]pråkmelodin och vilken stavelse man betonar i ett ord.

Dessutom konstaterar 21 informanter att de anser att inga drag i deras tal förorsakar problem i kommunikationen när de kommunicerar med svenskar.

6.7 Problemlösning

Informanterna fick själv beskriva hur de löser problematiska kommunikativa situationer om sådana uppstår när de samtalar med svenskar. Deras svar har delats in i fem kategorier: inga problem har uppstått, genom att förklara ord, uttryck eller företeelse som inte förstods av svenskarna, genom att ändra uttalet, genom att tala om språket eller problemet som har uppstått och genom humor (se figur 15 nedan).

Figur 15. Sätt att lösa problem som informanterna använder. n=108

47 informanter konstaterar att de inte har mött några problem i kommunikationen med svenskar. På grund av detta har problemlösningen inte varit aktuell.

För att lösa en problematisk kommunikativ situation, förklarar och beskriver 41 informanter företeelsen med andra ord, för att bli förstådda.

(66) Några förklarande ord brukar räcka.

(67) Förklarat tills vi har förstått varandra.

Sex informanter uppger att de löser en problematisk situation genom att ändra uttalet till ett mer sverigesvenskt uttalssätt.

(68) Jag har lämnat min dialekt och anpassat mig både till uttalet och ordvalet till den svenska personen.

(69) Genom att tex i Sverige använda mig av ett mer rikssvenskt uttal eller typiskt rikssvenska ord.

Fem informanter konstaterar att problemlösningen sker genom att tala om språket eller problemet som har uppstått.

(70) [Vi har d]iskuterat oss fram till konsensus.

(71) [G]enom diskussion.

Nio informanter löser en problematisk kommunikativ situation genom humor och skratt.

(72) Vi brukar tillsammans skratta åt språkskillnaderna.

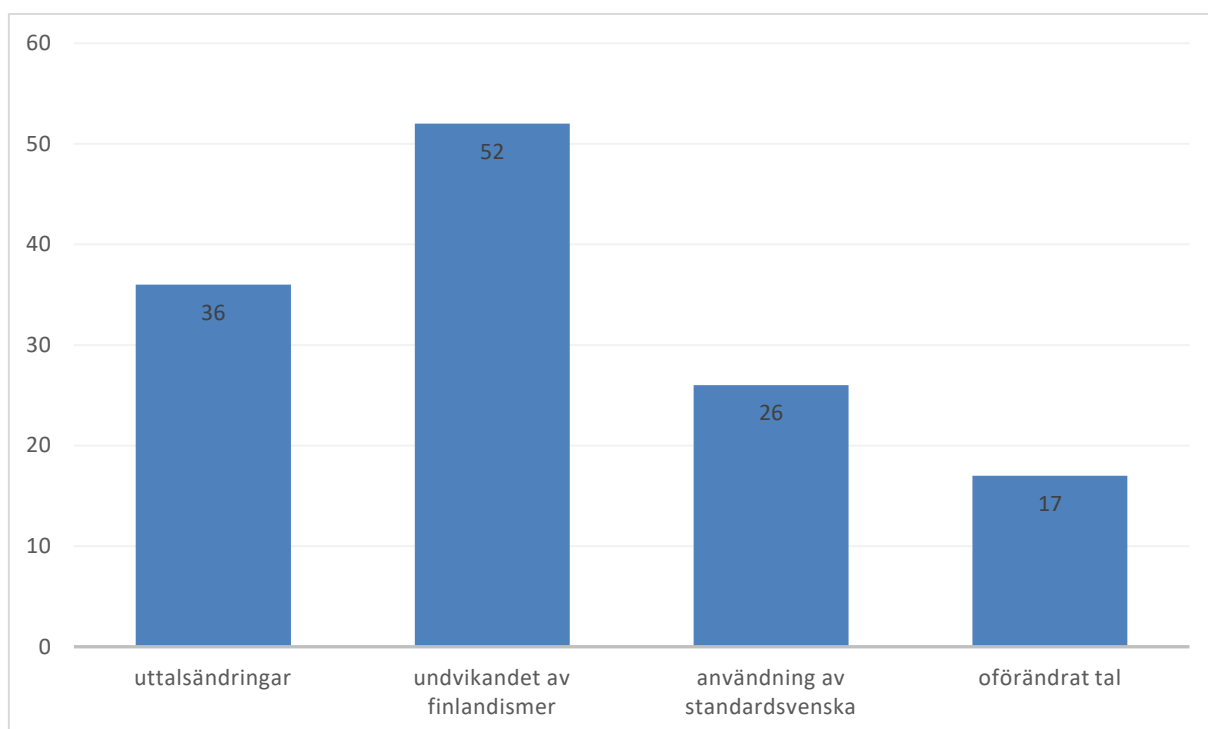
(73) Vi brukar skämta och skratta åt det.

(74) Med humor.

Dessutom konstaterar tre informanter att de problem som har uppstått i kommunikationen har lett till diskussioner om finlandssvenska.

6.8 Uttal

Informanterna frågades även om de ändrar deras sätt att tala svenska när de kommunicerar med svenskar. Informanternas svar har indelats i fyra kategorier: uttalsändringar, undvikandet av finlandismer, användning av standardsvenska och oförändrat tal (se figur 16 nedan).

Figur 16. Hur ändrar informanterna deras sätt att tala svenska när de kommunicerar med svenskar? **n=131**

36 informanter uppger att de ändrar sitt uttal när de talar med svenskar. Drag som informanterna ändrar på är t.ex. tonfall, betoning och intonation. Dessutom undviker finlandssvenskarna kortstavighet när de kommunicerar med svenskar.

- (75) Vissa ord uttalar jag långstavigt för att kortstavigheten kan kännas främmande för en svensk (typ fö:re i stället för före).
- (76) Jag pratar tydligare och långsammare, [...] mer sjungande [...].
- (77) Ja, intonation, sje-/che-ljud och lite melodi för att få betoning på rätt innehåll.
- (78) Byter ofta till ett mer rikssvenskt uttal.

Enligt Laureys (2014: 239) anpassar talarna från det dominerade området (d) sitt språk till det dominerande området (D). Det är mycket osannolikt att anpassandet sker tvärtom, så att en språkbrukare från D-området skulle anpassa sitt språkbruk till d-området (Laureys 2014: 239). Således är det presumtivt att finlandssvenskar anpassar sitt språk till sverigesvenska när de kommunicerar med svenskar.

Enligt Nordberg (2013: 26) finns det ”starka socialpsykologiska krafter som är verksamma vid samtalande”, vilket kan märkas genom att en av samtalspartnerna t.ex. anpassar sitt språkbruk så att det liknar den andra samtalspartnerns språkliga beteende. Detta kan innehålla anpassning av uttal, ordval, röstläge eller talhastighet med mera. Genom anpassning kan språkbruket antingen närma sig eller avlägsna sig från samtalspartnerns språkbruk. Detta kallas för talackommodation. (Nordberg 2013: 26–27)

52 informanter konstaterar att de undviker finlandismer och finska lånord när de kommunicerar med svenskar.

- (79) Jag pratar med finlandssvens[k] betoning men skippar finska låneord och finlandismer så gott jag kommer ihåg.
- (80) Undviker likaså finlandismer i Sverige. Använder mig även av typiskt rikssvenska ord som jag inte skulle använda i Finland så som ”tjej” eller ”gilla”. Använder även rikssvenska utfyllnadsordet ”å” i stället för finlandssvenska ”joo”.
- (81) Ja, försöker vara noga med att inte blanda in finska ord eller finlandismer.

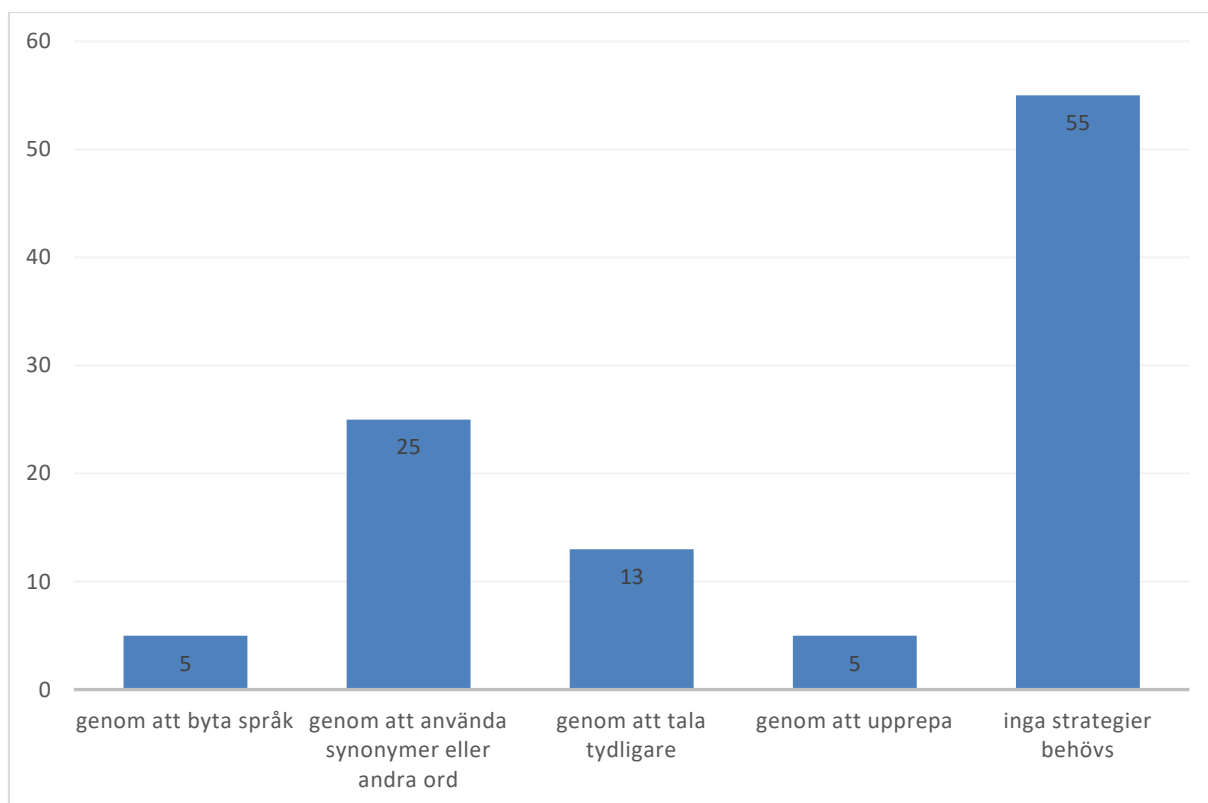
26 informanter uppger att de lämnar bort sin dialekt och talar svenska som liknar standardsvenska.

- (82) Jag pratar mera högsvenska [...].
- (83) Jag använder ett standardspråk som borde kunna förstås av de flesta.
- (84) Jag talar inte dialekt utan talar högsvensk[a].
- (85) [J]ag [...] försöker ibland förlänga ändelserna på ord (sku skulle, int inte osv.)

17 informanter konstaterar att de inte förändrar sitt sätt att tala på något sätt när de talar med svenskar.

6.9 Andra strategier för problematiska kommunikativa situationer

Informanterna har även presenterat andra strategier som de använder när de hamnar i en problematisk kommunikativ situation. Dessa strategier har indelats i fyra kategorier: genom att byta språk, genom att använda synonymer eller andra ord, genom att tala tydligare och genom att upprepa (se figur 17 nedan). Därtill uppger nästan hälften av informanterna att de inte behöver några strategier.

Figur 17. Andra strategier för problematiska kommunikativa situationer som informanterna använder. **n=103**

Fem informanter konstaterar att de löser en problematisk kommunikativ situation genom att byta språk om de annars inte blir förstådda.

- (86) Jag skulle väl försöka med engelska om jag inte blev förstådd, men inte i första hand.
- (87) [K]an byta till finska, engelska eller tyska.
- (88) Byter till engelska om jag måste.

Dessutom konstaterar tre informanter att de aldrig byter språket till något annat, utan försöker hellre lösa problemet på svenska.

25 informanter uppger att de ofta använder synonymer eller beskriver företeelsen med andra ord för att bli förstådda i en kommunikativ situation där problemet har uppstått.

- (89) [Det b]rukar alltid lösa sig genom förklaringar.
- (90) Jag tror [att] sådana situationer uppstår för alla ibland. Det behöver inte bero på någon större grej än att man formulerat sig klumpigt. Jag brukar reda upp meningen, t.ex. med jag-tar-det-från-början-metoden.

Tretton informanter löser en problematisk kommunikativ situation genom att tala tydligare.

- (91) De[t] gäller att tala tydligt och försäkra sig om att man blir förstådd.

Fem informanter konstaterar att de upprepar sig själv eller ber samtalspartnern upprepa vad hen sade för att bli förstådda eller förstå bättre.

- (92) Ber upprepa, tala högre eller tydligare.

Dessutom konstaterar 55 informanter att de inte behöver några strategier för att lösa en problematisk situation.

- (93) Det behövs inga strategier eftersom vi talar samma språk.

6.10 Pragmatiska och kulturella skillnader

Informanterna har även funderat kring möjliga problem förorsakade av pragmatiska och kulturella skillnader mellan finlandssvenskar och svenskar. Enligt 32 informanter förorsakar pragmatiska och kulturella skillnader problem i kommunikationen mellan finlandssvenskar och svenskar. Det är dock ofta små missförstånd eller dylikt som inte egentligen uppfattas som problem, utan informanterna anser att det är normalt för kommunikationen även finlandssvenskarna eller svenskarna emellan.

(94) Ja, oftast blir det bara lite roligt.

(95) Visst kan de skapa problem, även mellan sverigesvenskar från olika regioner.

(96) Ja, finländaren i gemen är mera rakt på sak me[n] rikssvenskarna går som katten kring het gröt utan att våga säga vad de egentligen tycker och tänker. Därför kan de uppleva finländaren som för burdus.

Med avseende på kommunikativa mönster, brukar t.ex. finlandssvenska handledare vara mer direkta och koncisa med sina råd i handledningssamtal, medan sverigesvenska handledare ofta lindar in anvisningarna som de ger sina studerande (Henricson & Nelson 2017). Detta stöder informanternas uppfattning om att finlandssvenskar är mer direkta än svenskar.

Nio informanter konstaterar att pragmatiska eller kulturella problem kan förekomma, men de har inte stött på dem själva.

(97) [D]e KAN säkert göra det, men jag har inga konkreta exempel på att det har hänt mig.

(98) Visserligen kanske en aning, [m]en inte är ju svenskarna dumma, så det burkar nog gå bra.

Enligt 67 informanter förekommer det inte några pragmatiska eller kulturella problem i kommunikationen mellan finlandssvenskar och svenskar.

(99) Det skapar aldrig problem, vi skojar om det, jag har lärt mina svenska vänner t.ex. uttrycket Glada Vappen istället för Trevlig Valborg.

7 SAMMANFATTANDE DISKUSSION

I detta kapitel kommer undersökningens syfte, genomförande och de centrala resultaten att sammanfattas. Även metoden och undersökningens eventuella svagheter diskuteras. Därtill jämförs resultaten med Tandefelts (2015) och Allardt Ljunggrens (1994) studier.

Svenska är ett pluricentriskt språk, vilket betyder att det har en officiell status i två länder, dvs. i Sverige och Finland (Tandefelt 2018: 80–82). I denna undersökning har jag studerat möjliga problem i kommunikationen mellan finlandssvenskar och svenskar ur finlandssvenskarnas perspektiv. Det övergripande syftet med denna avhandling var att ta reda på hurdana erfarenheter finlandssvenskar har av att använda svenska i Sverige eller med svenskar.

Denna avhandling är både kvalitativ och kvantitativ. Enkätundersökning användes som insamlingsmetod i undersökningen. Metoden kan anses vara lämplig för undersökningen, eftersom den fokuserar på språkbrukarnas erfarenheter av att använda språket. Undersökningsmaterialet bestod således av enkätsvar. Enkätsvaren analyserades både kvalitativt och kvantitativt, vilket stöder undersökningens reliabilitet och validitet. Informanternas svar kategoriserades efter tendenser som förekom i materialet, varefter några representativa exempel togs upp.

Antalet informanter som svarade på enkäten, som delades med hjälp av e-post och social media, var relativt stort för en pro gradu-avhandling, 116. Jag valde dock att ha alla svar med i analysen, vilket bidrar till undersökningens reliabilitet. Undersökningen byggs på min egen tolkning angående analysen och kategoriseringen av enkätsvar.

Jag hade följande frågor som forskningsfrågor i denna studie: Använder finlandssvenskar svenska när de samtalar med svenskar? Möter finlandssvenskar några problem när de kommunicerar med svenskar? Ifall ja, vilka? Vällar några drag i finlandssvenskan problem i kommunikationen mellan finlandssvenskar och svenskar? Ifall ja, vilka drag? Vilka strategier använder finlandssvenskarna för att kunna lösa en problematisk kommunikativ situation?

Mina resultat visar att 73 av 116 informanter alltid talar svenska när de samtalar med svenskar som de inte känner. 20 informanter använder svenska ofta i sådana situationer, medan 17 informanter uppgav att de inte så ofta talar svenska med svenskar som de inte känner. Sex informanter använder svenska sällan i en sådan situation. Angående kommunikation med svenskar som informanterna känner, väljer en klar majoritet av informanterna, dvs. 85 av 116 informanter, att alltid använda svenska. 17 informanter konstaterade att de ofta talar svenska när de kommunicerar med svenskar som de känner. Tio informanter svarade att de inte så ofta använder svenska med bekanta svenskar, medan fyra informanter uppgav att de sällan talar svenska. Således kan det konstateras att majoriteten av informanterna använder svenska när de talar med svenskar, oavsett om de talar med någon som de känner eller inte känner. Resultaten överensstämmer med min hypotes, enligt vilken finlandssvenskar för det mesta använder svenska när de kommunicerar med svenskar.

Resultaten visar att de flesta informanter aldrig eller sällan möter kommunikativa problem när de samtalar med svenskar på svenska. 58 av 116 informanter konstaterade att de aldrig möter kommunikativa problem, medan 43 informanter uppgav att de sällan gör det. Tretton informanter konstaterade att de inte så ofta möter problem i kommunikativa situationer. Bara två informanter uppgav att det ofta förekommer kommunikativa problem. Min hypotes var att finlandssvenskar har mött problem när de har använt finlandssvenska i samtal med svenskar. Detta visade sig vara fel, eftersom 101 av de 116 informanterna uppgav att de aldrig eller sällan möter problem i kommunikationen.

Även om missförstånd förekommer i kommunikationen mellan finlandssvenskar och svenskar, uppfattas de inte alltid som problem, utan det anses vara en del av kommunikationen, även emellan finlandssvenskarna själva. De centralaste problem som förekommer i kommunikationen är, enligt informanterna, användning av finlandismer och ordval, vilka kan leda till missförstånd. Även olika dialekter och det finlandssvenska uttalet kan förorsaka problem. Dessutom kan pragmatiska skillnader påverka kommunikationen — några av informanterna anser själva ha en mer rakt på sak -mentalitet än svenskar, vilket kan förorsaka förvirring hos svenskarna.

Enligt resultaten är de drag i finlandssvenskan som mest vållar problem i kommunikationen mellan finlandssvenskar och svenskar finlandismer (enligt 90 informanter), ordval (56), uttal (40), intonation (30), talrytm och tempo (27) samt kommunikativa rutiner (13). Informanterna uppgav sammanlagt 72 finlandismer som, enligt dem, inte förstås av svenskarna och som således bör undvikas. Dessutom konstaterade informanterna att finska lånord (av vilka 14 förekom i materialet), såsom *cokis*, *dösä* eller *juttu*, inte kan användas när man samtalar med svenskar. Enligt informanterna leder användning av finlandismer och finska lånord ofta till att man inte blir förstådd. Uttal, intonation, talrytm och tempo, kommunikativa rutiner och ordval förhindrar inte kommunikationen, utan ibland snarare i någon mån försvårar den. Dessa drag ansågs dock inte vara problematiska med tanke på kommunikationen som helhet.

Resultaten sammanfaller med min hypotes, enligt vilken ordval och finlandismer vållar mest problem i kommunikationen mellan finlandssvenskar och svenskar. 52 informanter konstaterar även att de försöker undvika finlandismer och finska lånord när de samtalar med svenskar, vilket överensstämmer med min hypotes om att finlandssvenskar försöker undvika vissa drag, t.ex. finlandismer, när de samtalar med svenskar.

Angående uttalsskillnader som kan vålla problem i kommunikationen nämnde informanterna uttalet av *sje*-ljudet som ett drag som är mest problematiskt. Svenskarna kan, enligt Reuter (2015: 25), lätt förblanda finlandssvenskans *sje*-ljud [ʃ], med sitt *tje*-ljud [tʃ]. Svenskans *tje*-ljud motsvaras av finlandssvenskans [tʃ] (Reuter 2015: 25). Det annorlunda sättet att uttala *sje*-ljudet i finlandssvenskan kan, enligt informanterna, vålla missförstånd kring numren, t.ex. sju, 20 och 27, samt t.ex. orden *kära* och *tjära*. Informanterna konstaterar att även *u*-, *tj*- och *dj*-ljud kan förorsaka problem i kommunikationen.

Resultaten visar att informanterna löser en problematisk kommunikativ situation genom att förklara ord, uttryck eller företeelse som inte blev förstådda av svenskar, genom att ändra uttalet, genom att tala om problemet som uppstod eller genom humor. 41 informanter uppgav att de löser en problematisk kommunikativ situation genom att beskriva företeelsen med andra ord på svenska, medan sex informanter ändrar uttalet till ett uttalssätt som liknar sverigesvenskt uttal för att bli bättre förstådda. Fem informanter använder diskussion om språket eller problemet som har uppstått som en problemlösningsmetod. Enligt nio informanter fungerar

humor och skratt som bra problemlösare. Dessutom konstaterade 47 informanter att de inte hade mött några problem i kommunikationen med svenskar.

Tandefelt (2015) studerade finlandssvenska i förhållande till svenska i Sverige och finlandssvenskarnas erfarenheter av hur finlandssvenska fungerar i Sverige. Tandefelts informanter har lärt sig undvika eller använda synonymer för finlandssvenska ord och uttryck som inte förstås i Sverige, t.ex. *roskis* och *batteri*, samt förkortade ordformer såsom *sku* och *int* (Tandefelt 2015: 169). Mina resultat sammanfaller med Tandefelts resultat: 52 av de 116 informanterna konstaterade att de försöker undvika finlandismer och finska lånord när de kommunicerar med svenskar.

Enligt mina resultat uppgav 36 informanter att de ändrar sitt uttal t.ex. genom att undvika kortstavighet, genom att byta ut det finlandssvenska *sje*-ljudet [ʃ] mot det sverigesvenska *tje*-ljudet [e] eller genom att ändra uttalet så att det liknar sverigesvenska m.m. Dessa resultat sammanfaller med Tandefelts (2015) resultat. Några av Tandefelts informanter anpassade sitt språkbruk genom att lämna bort finlandssvenskans kortstavighet och genom att anpassa finlandssvenskans *sje*-ljud så att det inte blandas med sverigesvenskans *tje*-ljud. Ibland anpassar Tandefelts informanter sitt språk så att det liknar sverigesvenska. (Tandefelt 2015: 170–171)

Tandefelt (2015: 176) konstaterar att hennes informanter inte upplevde några problem i kommunikation med svenskar som inte kunde lösas. I likhet med Tandefelts resultat, kom det fram i min undersökning att informanterna anser att även om kommunikationen mellan finlandssvenskar och svenskar inte alltid flyter problemfritt, upplevs de små missförstånd som förekommer i kommunikationen inte som problem eftersom de inte förhindrar kommunikationen.

Informanterna i denna undersökning har, i likhet med Allardt Ljunggrens (1994) informanter, fått kommentarer gällande sitt språkbruk i Sverige eller med svenskar som kan upplevas som antingen positiva eller negativa beroende på mottagaren. Kommentarererna handlar, enligt både mina och Allardt Ljunggrens informanter, om att finlandssvenskan liknar ”muminsvenska”, att samtalspartnern tror att informanten kommer från t.ex. Norrland, eller att samtalspartnern antar att informanten har finska som modersmål.

Dessutom har Allardt Ljunggrens (1994: 89–90) informanter anpassat sitt språkbruk så att det närmar sig det sverigesvenska språkbruket. Det förekommer av mina resultat att informanterna i denna studie anpassar sitt språk genom att undvika finlandismer och finska ord, samt genom att ändra sitt uttal. Enligt mina resultat ändrar 36 informanter sitt uttalsätt till ett mer sverigesvenskt uttal när de kommunicerar med svenskar, medan 17 informanter konstaterade att de inte förändrar sitt sätt att tala på något sätt. Detta överensstämmer inte helt med Allardt Ljunggrens (1994: 89–90) resultat, enligt vilken alla informanter i studien anpassade sitt språkbruk.

Av mina resultat att döma förekommer det olikheter mellan finlandssvenska och sverigesvenska, både på ord- och uttalsnivån samt den pragmatiska nivån m.m., men de förhindrar inte kommunikationen. Informanterna ansåg inte kommunikationen med svenskar vara problematisk och konstaterade att de problem som råkar förekomma kan lösas genom att förklara företeelsen eller uttrycket med andra ord på svenska.

Mina resultat borde dock inte generaliseras i större grad eftersom informantgruppen (116 informanter) som deltog i undersökningen är relativt liten. Dock kan det konstateras att några större kommunikativa problem inte förekommer i kommunikationen mellan finlandssvenskar och svenskar. Finlandssvenskar verkar vara medvetna om möjliga fallgropar mellan finlandssvenska och standardsverigesvenska, vilket hjälper dem att anpassa sitt språkbruk så att de blir bättre förstådda när de kommunicerar med svenskar.

En möjlig svaghet i denna studie är undersökningens subjektivitet. Analysen av enkätsvar har baserat sig på mina egna tolkningar, vilket gör att en stor del av undersökningen är subjektiv. För att göra undersökningen mer tillförlitlig har jag delvis baserat analysen på tidigare forskning och undersökningens teoretiska referensram. Dessutom har enkätsvaren kategoriserats i flera kategorier, oberoende av hur många svar ingår i en kategori: på grund av detta finns det några kategorier som har t.ex. bara 5 svar.

En annan eventuell svaghet kan vara att informanterna möjligen har förstått ordet ”problem” som användes i enkätfrågorna annorlunda än vad jag hade menat. Av informanternas svar

framgår det att finlandssvenskan har sådana drag som möjligen förorsakar problem, men ändå hävdar majoriteten av informanterna att de inte har mött några problem. Detta kan dock bero på att finlandssvenskarna själva är medvetna om sådana drag och försöker undvika dem. Informanterna kunde även ha frågats hur ofta de har kontakt med svenskar, vilket kunde eventuellt ha påverkat resultaten på något sätt.

Denna undersökningens resultat kunde utnyttjas i stort t.ex. i svenskundervisning genom att förklara hur finlandssvenskans särdrag eventuellt kan påverka kommunikationen med svenskar. Det är bra att vara medveten om dessa möjliga fallgropar så att kommunikationen skulle vara så smidig som möjligt.

Temat jag har undersökt i min avhandling är mycket omfattande och kan undersökas ur olika perspektiv. Vidare forskning kring detta tema skulle kunna behandla t.ex. sverigesvenskarnas erfarenheter av att kommunicera med finlandssvenskar, dvs. det samma som i min undersökning men ur sverigesvenskarnas perspektiv.

LITTERATUR

- af Hällström-Reijonen, C. 2012a. *Finlandismer och språkvård från 1800-talet till i dag*.
Helsingfors: Helsingfors universitet, Finska, finskugriska och nordiska institutionen,
Nordica.
- af Hällström-Reijonen, C. 2012b. Stöpsel, beväring och siskonkorv. I *Språkbruk*, 1/2012.
- af Hällström-Reijonen, C. & Reuter, M. 2008. *Finlandssvensk ordbok*. 4. rev. uppl. Helsingfors:
Schildt: Forskningscentralen för de inhemska språken.
- Allardt Ljunggren, B. 1994. Finlandssvenskar i Sverige — bemötande och språklig anpassning.
I: Utgiven av A. Holmberg & K. Larsson, *Svenskans beskrivning 20*. Lund:
Studentlitteratur.
- Bergroth, H. 1992. *Finlandssvenska:Handledning till undvikande av provinsialismer i tal och
skrift*. Faksimiluppl. Helsingfors: Schildts Förlags Ab.
- Bijvoet, E. 2013. Språkattityder. I: E. Sundgren (red.) *Sociolingvistik*. Stockholm: Liber.
- Einarsson, J. 2004. *Språksociologi*. Lund: Studentlitteratur.
- Finlandssvensk ordbok. Institutet för de inhemska språken. <<http://kaino.kotus.fi/fsob/>>
(Hämtad 13.9.2019)
- Folktinget. 2010. Svenskt i Finland. Helsingfors: Erikoispaino Oy.
- Forskningsetiska delegationen. 2009. Etiska principer för humanistisk, samhällsvetenskaplig
och beteendevetenskaplig forskning och förslag om ordnande av etikprövning.
Helsingfors.

- Grönqvist, H. 1981. Språklagstiftningen i Finland. I: *Sprog i Norden 1981*.
- Hanell, L. & Grünbaum, C. 2011. *Det går hårt: Finlandssvenska ur ett sverigesvenskt perspektiv*. Helsingfors: Finlands svenska tankesmedja Magma.
- Henricson, S. & Nelson, M. 2017. Kommunikativa mönster i Sverige och Finland. I: *Språkbruk*, 4/2017.
- Institutet för de inhemska språken. Organisation. <https://www.sprakinstitutet.fi/sv/om_oss/organisation> (Hämtad 19.2.2019)
- Institutet för språk och folkminnen. Språkrådet. <<https://www.sprakochfolkminnen.se/om-oss/kontakt/sprakradet.html>> (Hämtad 19.2.2019)
- Kolu, J. 2011. Ungdomsspråk och slang på Åland. I: Sinikka Niemi och Pirjo Söderholm (red.) *Svenskan i Finland 12*. Joensuu: Östra Finlands universitet.
- Krippendorff, K. 2004. *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology*. Andra upplagan. Thousand Oaks, California; London; New Delhi: Sage Publications, Inc.
- Lagerholm, P. 2013. *Språkvetenskapliga uppsatser*. Lund: Studentlitteratur.
- Laureys, G. 2014. Vem äger svenskan? Pluricentriska språk och frågan om *ownership* och *stakeholdership*. I: Jan Lindström m.fl. (red.) *Svenskans beskrivning 33*. Helsingfors: Helsingfors universitet, Finska, finskugriska och nordiska instotutionen.
- Leech, G. 2014. *Principles of Pragmatics*. New York: Routledge.
- Lindström, J. & Norrby, C. 2016. Nog är det tillräckligt! I *Språktidningen*, 11/2016.

Metro Debatt. 2016. Debatt: Det här är vi finlandssvenskar trötta på att höra.
< <https://www.facebook.com/MetroAsikt/videos/954567851309217/?v=954567851309217>> (Hämtad 23.9.2019)

Nationalencyklopedin. Innehållsanalys.

<<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/innehållsanalys>>
(Hämtad 27.4.2019)

Nordberg, B. 2013. Vad är sociolingvistik? I: E. Sundgren (red.) *Sociolingvistik*. Stockholm: Liber.

Norrby, C. & Håkansson, G. 2007. *Språkinläring och språkanvändning — svenska som andraspråk i och utanför Sverige*. Lund: Studentlitteratur.

Reuter, M. 1987. Vad är finlandssvenska? I: *Språkbruk*, 1/1987.

Reuter, M. 2006. Pluricentriska språk. I: *Språkbruk*, 4/2006.

Reuter, M. 2015. Finlandssvenskt uttal. I: M. Tandefelt (red.) *Gruppspråk, samspråk, två språk*. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.

Statistikcentralen. 2018. Finland i siffror 2018. <http://www.stat.fi/tup/julkaisut/tiedostot/julkaisuluettelo/yyti_fis_201800_2018_19692_net.pdf> (Hämtad 11.4.2019)

Tandefelt, M. 1997. Rikssvensk syn på svenskan i Finland. I: *Språkbruk*, 2/1997.

Tandefelt, M. 2007. *887 Sätt att se på svenskan i Finland En redogörelse för en webbenkät genomförd hösten 2002*. Helsingfors: SHS intressebyrå IB.

Tandefelt, M. 2015. Ett språk i två länder. I: M. Tandefelt (red.) *Gruppspråk, samspråk, två språk*. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.

Tandefelt, M. 2018. Ett språk med rötter i fler länder än ett — om svenskan som ett pluricentriskt språk. I: *Tijdschrift voor Skandinavistiek* 36(2), 19/2018.

BILAGOR

BILAGA 1

FINLANDSSVENSKARNAS ERFARENHETER AV ATT ANVÄNDA SVENSKA I KOMMUNIKATION MED SVERIGESVENSKAR

Ärade informant,

Jag heter Veera Partanen och studerar svenska vid Östra Finlands universitet. Jag håller på med pro gradu -avhandlingen där jag undersöker finlandssvenskarnas erfarenheter av att använda svenska med sverigesvenskar. Materialet i min undersökning samlas med hjälp av denna enkät och det skulle vara till stor hjälp om du hade några minuter tid för att svara på detta frågeformulär. Det är frivilligt att svara på enkäten och således delta i denna studie. Alla svar kommer att behandlas anonymt och konfidentiellt. Om du vill ha tilläggsinformation om undersökningen, svarar jag gärna på frågor per e-post (veepar@uef.fi).

Med vänlig hälsning,

Veera Partanen

veepar@uef.fi

1. Varifrån kommer du?

- Birkaland
- Egentliga Finland
- Egentliga Tavastland
- Kajaland
- Kymmenedalen
- Lappland
- Mellersta Finland
- Mellersta Österbotten
- Norra Karelen
- Norra Savolax
- Norra Österbotten
- Nyland
- Päijänne-Tavastland
- Satakunta
- Södra Karelen
- Södra Savolax

- Södra Österbotten
- Åland
- Österbotten

2. Hur gammal är du?

- under 10
- 10-15
- 16-20
- 21-25
- 26-30
- 31-35
- 36-40
- 41-45
- 46-50
- 51-55
- 56-60
- 61-65
- 66-70
- över 70

3. Har du anknytningar till Sverige på grund av ditt jobb eller dylikt?

- ja
- nej

4. Hur ofta använder du svenska i samtal med en svensk person som du inte känner, t. ex. en kundbetjäna-re?

- alltid
- ofta
- inte så ofta
- sällan
- aldrig

5. Hur ofta använder du svenska i samtal med en svensk person som du känner, t. ex. en vän?

- alltid
- ofta
- inte så ofta
- sällan
- aldrig
- jag känner inte någon svensk person

6. Använder du engelska eller något annat språk i stället för svenska i samtal med en svensk person?

- alltid
- ofta
- inte så ofta
- sällan
- aldrig

Ifall ja, hurdana situationer och vilket språk? (Utrymme för fritt svar)

7. Möter du kommunikativa problem när du samtalar med en svensk på svenska?

- alltid
- ofta
- inte så ofta
- sällan
- aldrig

Ifall ja, i vilka situationer? (Utrymme för fritt svar)

8. Hurdana erfarenheter har du av situationer där en sverigesvensk person upptäcker att du är finlandssvensk / att du talar finlandssvenska?

(Utrymme för fritt svar)

9. Hurdana rektioner har du fått på ditt uttal?

(Utrymme för fritt svar)

10. Hurdana reaktioner har du fått när du använt finlandismer (finlandism = ord och uttryck som används i finlandssvenska men har inte något motsvarande rikssvenskt ord eller som har en annan betydelse i Finland än i Sverige) i ditt tal?

(Utrymme för fritt svar)

11. Vad i ditt tal kan, enligt din mening, förorsaka problem i kommunikationen med sverigesvenskar?

- intonation
- ordval
- finlandismer (= ord och uttryck som används i finlandssvenska men har inte något motsvarande rikssvenskt ord eller som har en annan betydelse i Finland än i Sverige)
- talrytm och tempo
- uttal
- kommunikativa rutiner (t. ex. att köpa biljetter)

12. Ge konkreta exempel på dessa problem (t.ex. ord som har orsakat problem i kommunikationen).

(Utrymme för fritt svar)

13. Vilka andra drag i ditt tal kan förorsaka problem i kommunikationen med sverigesvenskar?

(Utrymme för fritt svar)

14. Hur har du märkt problem i kommunikation?

Jag har fått några kommentarer om mitt språkbruk.

Någon har missförstådd mig.

Jag har inte märkt några problem.

15. Ifall du fått kommentarer om ditt språkbruk, berätta mer om det.

(Utrymme för fritt svar)

16. Hur har du eller ni löst de problem som har uppstått?

(Utrymme för fritt svar)

17. Ändrar du ditt sätt att tala på svenska när du talar med en sverigesvensk? Ifall ja, på vilket sätt?

(Utrymme för fritt svar)

18. Vilka av följande strategier använder du ifall du möter en problematisk kommunikativ situation?

byter språket till engelska

byter språket till något annat

försöker förklara eller beskriva med andra ord på svenska

använder non-verbal kommunikation, t. ex. gester, miner

19. Vilka andra strategier använder du ifall du möter en problematisk kommunikativ situation?

(Utrymme för fritt svar)

20. Kan kulturella/pragmatiska (pragmatik = hur språket används i olika kommunikativa, geografiska eller kulturella sammanhang) skillnader skapa problem i kommunikationen med sverigesvenskar? Ifall ja, vilka? T. ex. trevlig helg vs trevligt veckoslut

(Utrymme för fritt svar)

Tack för dina svar!